

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Petr Koloušek

**Nové koncentrace pracovních příležitostí
v zázemí Prahy**

New concentrations of job opportunities in the hinterland of Prague

Bakalářská práce

Praha 2010

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jakub Novák

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury.

Praha, 24. srpna 2010

.....

Děkuji vedoucímu této práce Mgr. Jakubu Novákovi za čas a vědomosti, které mi byl ochoten věnovat, a pomoc, bez níž by práce nemohla být dokončena.

Dále děkuji Mgr. Michalu Karáskovi za poskytnutí části datových podkladů.

V Praze, 24. srpna 2010

Nové koncentrace pracovních příležitostí v zázemí Prahy

Abstrakt

V uplynulých 40 až 50 letech v Severní Americe a aktuálně také v některých evropských oblastech dochází v rámci suburbanizačních procesů k vytváření nových center v zázemí původních velkoměst. Vývoj těchto jader výrazně ovlivňuje prostorovou strukturu metropolitních areálů. Cílem této práce je pokusit se v zázemí Prahy identifikovat nové koncentrace pracovních příležitostí, které by bylo možné označit za samostatné či osamostatňující se a dokázat tak v tomto směru určitou podobnost s metropolitními regiony směrem na západ od České republiky. Sledován bude především vývoj počtu a struktury pracovních příležitostí ve vybraných obcích. Pomocí těchto ukazatelů by mělo být možné identifikovat nové koncentrace pracovních příležitostí v pražském metropolitním areálu. Následná analýza dojížděky do zaměstnání ve vybraných obcích částečně odpoví na otázku, jakým způsobem se změnila dojížděková vazba mezi prvky pražského metropolitního areálu a zda-li je pozorovatelný trend k vytváření nových center, která by mimo obytné funkce obsahovala také významnou nabídku pracovních příležitostí a služeb. V případové studii jedné vybrané obce bude následně sledován vývoj až do současné doby, a aktuální situace v ní bude analyzována podrobněji pomocí terénního šetření.

Klíčová slova: suburbanizace, koncentrace, vzdělanostní struktura, dojížděka, Praha, metropolitní areál, jádro, prostorová struktura

New concentrations of job opportunities in the hinterland of Prague

Abstract

In the past 40-50 years in North America and is currently also in some European regions we can see within the frame of suburbanisation process creation of new centers in the hinterland of the main cities. The development of these nuclei greatly influences the spatial structure of metropolitan areas. The aim of this work is to try to identify new concentrations of job opportunities in Prague hinterland which could be described as independent or cutting adrift and in this respect prove certain similarity to the metropolitan regions westward of the Czech Republic. Observation will be mainly applied to the development of the number and structure of job opportunities in the selected villages. These indicators will be helpful to identify the new concentration of jobs in the Prague metropolitan area. Subsequent analysis of commuting to work in selected villages partly answers the question of how the commuting links between elements of the Prague metropolitan area have changed and whether there is a noticeable trend towards the creation of new centers, which would include also non-residential functions, such as significant offer of an employment and services. In the case study of one selected municipality will be subsequently followed up development until now, and the current situation will be analyzed for more details through field survey.

Key words: suburbanisation, concentration, culture structure, commuting, Prague, metropolitan area, core, hinterland, spatial structure

Obsah

Seznam tabulek	8
Seznam obrázků	9
1. ÚVOD	10
2. SUBURBANIZACE VE SPOJENÝCH STÁTECH AMERICKÝCH, EVROPĚ A ČESKÉ REPUBLICE	13
2.1. Suburbanizace ve Spojených státech amerických a vznik Edge Cities	13
2.2. Suburbanizace v Evropě a odlišnosti proti vývoji ve Spojených státech amerických	15
2.3. Suburbanizace v České republice	16
3. EDGE CITIES V ČESKÉ REPUBLICE	18
3.1. Výběr a vymezení lokality pro nalezení Edge Cities	18
3.2. Populační vývoj pražského metropolitního areálu po roce 1991	19
3.3. Omezení pro vznik Edge Cities v pražském metropolitním areálu	22
3.4. Další teoretické předpoklady pro analýzu	22
4. IDENTIFIKACE OBCÍ PRO ANALÝZU ZMĚN V DISTRIBUCI A CHARAKTERU PRACOVNÍCH PŘÍLEŽITOSTÍ V PRAŽSKÉM METROPOLITNÍM AREÁLU	24
4.1. Metodika identifikace potenciálních nových jader	24
4.2. Identifikované obce splňující podmínky metodiky	27
5. ANALÝZA VÝVOJE VYBRANÝCH OBCÍ PRAŽSKÉHO METROPOLITNÍHO AREÁLU	30
5.1. Struktura pracovních příležitostí dle nejvyššího dosaženého vzdělání	31
5.1.1. Vývoj podílů jednotlivých vzdělanostních skupin na celkovém počtu pracovních příležitostí ve sledovaných obcích mezi lety 1991 a 2001	32
5.1.2. Shrnutí poznatků z analýzy vzdělanostní struktury pracovních příležitostí ve sledovaných obcích	35
5.2. Analýza změn dojížděky a vyjížděky do zaměstnání ve sledovaných obcích mezi lety 1991 a 2001	37

5.2.1. Změny vybraných dojížděkových charakteristik sledovaných obcí mezi lety 1991 a 2001	38
5.2.2. Hlavní proudy dojížděky do zaměstnání do sledovaných obcí a jejich proměna mezi lety 1991 a 2001	41
5.2.3. Shrnutí poznatků z analýzy změn dojížděky do zaměstnání.....	47
5.3. Zhodnocení výsledků analýzy.....	48
6. PŘÍPADOVÁ STUDIE OBCE NUPAKY	52
6.1. Výběr obce pro případovou studii a její postup	52
6.2. Základní informace o obci Nupaky.....	53
6.3. Vývoj zástavby na území obce v posledních dvaceti letech a přítomnost služeb v obci	55
6.4. Pracovní příležitosti v obci	58
6.5. Zhodnocení případové studie	62
7. ZÁVĚR	64
Literatura, datové zdroje a internetové odkazy	68
Přílohy.....	70

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Metodika identifikace potenciálních nových jader v pražském metropolitním areálu.....	26
Tabulka 2 – Výběr obcí z pražského metropolitního areálu a hodnoty jejích výběrových parametrů	27
Tabulka 3 – Podíly pracujících v obcích výběru dle nejvyššího dosaženého vzdělání a indexy změn těchto podílů mezi lety 1991 a 2001 (1991=100)	34
Tabulka 4 – Významné proudy dojížděky do zaměstnání do sledovaných obcí a jejich proměna mezi lety 1991 a 2001.....	43
Tabulka 5 – Zaměstnavatelé nově působící v obci Nupaky po roce 2002.....	59

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Index změny počtu obyvatel v obcích pražského metropolitního areálu mezi lety 1991 a 2001 (rok 1991 = 100)	20
Obrázek 2 – Index změny počtu pracovních příležitostí v obcích pražského metropolitního areálu mezi lety 1991 a 2001 (rok 1991 = 100).....	21
Obrázek 3 – Umístění vybraných obcí v rámci pražského metropolitního areálu, počet pracovních příležitostí (PP) na obyvatele v roce 2001 a index změny počtu pracovních příležitostí na obyvatele mezi lety 1991 a 2001 (rok 1991 = 100) ve vybraných obcích.....	29
Obrázek 4 – Podíl vysokoškolsky (VŠ) vzdělaných pracovníků na celkovém počtu pracujících ve sledovaných obcích v letech 1991 a 2001.....	33
Obrázek 5 – Intenzita dojížděky a vyjížděky a relativní saldo dojížděky ve sledovaných obcích v roce 1991.....	39
Obrázek 6 – Intenzita dojížděky a vyjížděky a relativní saldo dojížděky ve sledovaných obcích v roce 1991.....	40
Obrázek 7 – Dojížděka a vyjížděka do zaměstnání mezi sledovanými obcemi a Prahou, ostatními městy nad 10 000 obyvatel, ostatními obcemi a v rámci sledovaných obcí v letech 1991 a 2001	42
Obrázek 8 – Umístění obce Nupaky v rámci pražského metropolitního areálu a přehledová mapa obce	54
Obrázek 9 – Vývoj počtu obyvatel v obci Nupaky mezi lety 1991 a 2010	55
Obrázek 10 – Nově vybudované obytné domy na jihu obce Nupaky.....	56
Obrázek 11 – Vývoj zástavby na území obce Nupaky mezi lety 2002 a 2008.....	57
Obrázek 12 – Rozmístění významných zaměstnavatelů na území obce Nupaky v současnosti.....	58
Obrázek 13 – Provozovny společností SPONA, ALCAR BOHEMIA a CZECH International a nově budovaný areál v obci Nupaky	61

1. Úvod

Jedním z procesů, které ve vyspělém světě především v posledních přibližně osmdesáti letech podstatným způsobem mění prostorovou strukturu měst a jejich okolí, je suburbanizace, která je jednou z fází ve vývoji metropolitních areálů. Suburbanizace je typická pro naprostou většinu významnějších měst v rozvinutých a rozvíjejících se státech a označuje přemístění obyvatel, funkcí a aktivit z původního jádra města do jeho zázemí (Ouředníček a kol., 2008). Suburbanizaci je také možné považovat za jednu ze součástí tzv. suburbánního rozvoje, čili rozvoje předměstských oblastí, suburbií.

Suburbanizační procesy se ve velkém měřítku jako první začaly projevovat v Severní Americe krátce po druhé světové válce. Nastaly zde dobré podmínky k rychlému rozvoji automobilismu a stát tento rozvoj podpořil výstavbou velkého množství silnic a dálnic v jejich okolí (Musterd, van Zelm 2000). Tyto faktory značně ovlivnily směřování urbánního vývoje ve Spojených státech amerických. Jak uvádí Bontje a Burdack (2005), suburbanizace zde má zpravidla podobu tzv. „urban sprawl“, který označuje rozsáhlé zastavění ploch v okolí jádrového města zástavbou o relativně malé hustotě. Tímto se značně rozšířil akční rádius obyvatel a zvýšila se prostorová oddělenost funkcí sídel, z čehož následně vyplynuly některé negativní vlivy. Kromě jiného začaly především rychle mizet volné prostory v okolí měst a výrazně se navýšila závislost na automobilech, které jsou pro obyvatele amerických předměstských oblastí zcela nezbytné.

Vznik osídlení i ve značné vzdálenosti od původních center metropolitních areálů postupem času vedl k formování zcela nového typu jader v zázemí měst, která v roce 1991 uvedl Garreau pod pojmem Edge City. Ta představovala zcela nový prvek osídlení na severoamerickém kontinentu. Garreau tímto termínem označil sídla koncentrující množství pracovních příležitostí, jejichž počet výrazně přesáhl počet ekonomicky aktivních obyvatel. Souběžně v nich docházelo k významnému rozvoji oblužného sektoru. Edge Cities se staly důležitými centry pro svoje okolí a jejich ekonomická závislost na původním jádře postupně poklesla na velmi nízkou úroveň.

Pokud bychom nahlédli do evropského prostředí, je velmi pravděpodobné, že zde žádné jádro, které by bylo identické svými atributy s „okrajovými městy“ v Severní Americe, nenalezneme. Bontje a Burdack (2005) udávají jako příčinu především rozdílné ekonomické, socio-kulturní, politické a prostorové (geografické) podmínky. Je též možné říci, že Edge Cities jsou produktem typicky severoamerického metropolitního prostředí, a proto tento model není možné aplikovat v Evropě. Bontje a Burdack se ve své studii z roku 2005 i přes tyto argumenty pokusili jejich přítomnost v Evropě prokázat. Konkrétním zaměřením jejich práce byly dvě lokality v severozápadní Evropě, a sice metropolitní oblast Paříže a konurbace Randstad Holland v Nizozemí. Dle výsledků studie se některé konkrétní lokality v těchto oblastech v mnoha směrech svému americkému předobrazu podobají, avšak v dalších se naopak liší. Především v případě jejich vzniku hrál významnější roli stát a místní správa. V USA byl často vznik Edge Cities iniciován v první řadě soukromými subjekty. Také zmiňovaná nezávislost nebyla v případě evropských okrajových měst natolik výrazná.

Pokud je zde však možnost, že v Evropě jádra podobná Edge Cities existují, lze je nalézt i v jiných metropolitních areálech, než-li v těch, které zkoumali Bontje a Burdack? A zúžíme-li tuto otázku na Českou republiku, konkrétně na pražský metropolitní areál, dospějeme ke stejnému závěru? Jak se budou případné vhodné lokality v zázemí Prahy lišit svými atributy od Edge Cities v Severní Americe a Evropě? Nebo jsou naopak vazby mezi Prahou a jejím zázemím natolik silné, že nemůže ke vzniku samostatných jader v rámci jejího metropolitního areálu dojít? Odpovědi na tyto otázky budou nalezeny při splnění cílů práce, které jsou následující:

- Zhodnotit změny v distribuci pracovních příležitostí v pražském metropolitním areálu.
- Identifikovat případné nově vznikající koncentrace pracovních příležitostí.
- Zhodnotit strukturu pracovních příležitostí ve vybraných obcích na základě analýzy vzdělanostní struktury zaměstnaných v obci.
- Analyzovat dojížděkové vazby mezi Prahou a jejím zázemím na vybraném vzorku obcí, zhodnotit vývoj těchto vazeb a vzájemný vliv jednotlivých prvků v rámci pražského metropolitního areálu.
- Zhodnotit změnu mobility pracujících v pražském metropolitním areálu a identifikovat případné prostorové neshody v rozmístění pracovních příležitostí.

- V případě jedné zvolené obce podrobně analyzovat změny ve vazbách s ostatními elementy metropolitního areálu a zhodnotit vývoj struktury pracovních příležitostí až do současnosti

Dílčí cíle práce mají za úkol obecně zhodnotit změny prostorové struktury probíhající v pražském metropolitním areálu po roce 1989. Tento rok byl zlomový v mnoha směrech, přičemž v našem případě je podstatná především změna v organizaci společnosti, která se postupně začala přibližovat té ve státech západní Evropy. Výrazným způsobem a velmi rychle se začaly projevovat zejména suburbanizační procesy, které byly do této doby výrazně tlumeny.

V práci proto bude nejdříve teoreticky přiblíženo, jakým způsobem probíhaly suburbanizační procesy v Severní Americe, Evropě a následně také v Česku a co je v tomto směru možné očekávat od metropolitního prostředí Prahy. Následně budou identifikovány vhodné lokality pro hlubší analýzu změn v počtu a charakteru pracovních příležitostí a budou zhodnoceny dojížděkové vazby mezi jednotlivými elementy pražského metropolitního areálu. Na případě jedné vybrané obce bude poté podrobně analyzován vývoj až do současnosti a zhodnocen i výhled do budoucna.

Datové podklady pro analýzu budou převážně čerpány z publikací založených na censech z let 1991 a 2001. Data pro případovou studii budou většinou získány z terénního výzkumu.

2. Suburbanizace ve Spojených státech amerických, Evropě a České republice

Proces suburbanizace je pozorovatelný téměř ve všech metropolitních areálech ve vyspělém světě. Přestože se ve všech případech jedná o jeden totožný proces, je ovlivněn celou řadou lokálních faktorů, čímž může nabýt různých podob. V Severní Americe proto bude vývoj vždy částečně odlišný od vývoje v Evropě či jinde na světě. Úkolem této kapitoly je stručně charakterizovat suburbanizační procesy ve Spojených státech amerických, Evropě a Česku a vzájemně je porovnat.

2.1. Suburbanizace ve Spojených státech amerických a vznik Edge Cities

Spojené státy americké (USA) byly první zemí, kde se suburbanizační procesy začaly ve velkém měřítku projevovat, a to mnohem dříve než v Evropě, respektive ve zbytku světa (Musterd, van Zelm 2000). Bylo možné je pozorovat již krátce po skončení 2. světové války, ze které USA významně profitovaly. Cílek a Kašík (2007) uvádí, že v této době byly Spojené státy největším producentem ropy, z čehož vyplývá jednak významný přísun financí a jednak velmi levné pohonné hmoty pro spotřebitele v USA. To společně s výstavbou komunikací způsobilo velmi rychlý rozvoj osobní automobilové dopravy na severoamerickém kontinentu. Tímto se znatelně zvýšila mobilita amerických občanů a díky vhodným ekonomickým, politickým a dalším podmínkám tak brzy došlo k dekoncentračním procesům (Bontje, Burdack 2005).

Dlouho po 2. světové válce v USA probíhaly víceméně pouze zmíněné odstředivé pohyby. Díky nim se americká města dostala v 70. letech na pomyslné populační dno. Poté ovšem došlo ke zřetelnému obratu a řadě velkých amerických měst se podařilo negativní vývoj zastavit. Jádra se stala komplexnější a opět poskytovala dostatečné zázemí pro to, aby mohlo dojít zpět ke koncentraci obyvatel (Musterd, van Zelm 2000).

Současně s tímto procesem se začaly v okolí původních městských jader vytvářet v úvodu zmiňované Edge Cities, jak je poprvé pojmenoval v roce 1991 Garreau. Ty se postupně rozvinuly v poměrně významná sídla a dnes jsou běžnou součástí zázemí řady

měst napříč celými Spojenými státy. Za jednu z hybných sil, která stála u jejich zrodu, označuje Garreau (1991) tzv. „white flight“, neboli hromadné stěhování bílých obyvatel ven z měst na předměstí, důvodem kterého je především stěhování černých obyvatel do center měst. Tento proces byl však pouze jednou z příčin hromadné migrace z centrálních měst. Bontje a Burdack (2005) považují za důležitý faktor pro jejich vznik především vhodné ekonomické podmínky přítomné v Severní Americe. Za jejich rychlým rozvojem stály velmi často snahy soukromých investorů, z čehož plyne fakt, že šlo ve velké míře o podrobně plánované projekty. Podle autorů by však bylo chybou všechna „okrajová města“ zařadit do stejné kategorie, jelikož některá vznikla i zcela samovolně koncentrací obyvatel kolem významných dálničních křižovatek, letišť nebo obchodních a nákupních areálů.

Garreau (1991) definoval tato sídla jako elementy bez výrazných vazeb na původní centrální město, které však velmi často nemají vlastní veřejné vedení. Místo toho v nich rozhodují „stínové vlády“ složené ze soukromých nebo polo-soukromých subjektů. Edge Cities koncentrují velké množství pracovních příležitostí zpravidla ve velké vzdálenosti od původních měst., čehož výsledkem je výrazně kladné saldo dojížděky do nich (Bontje, Burdack 2005). Ve své podstatě „se jedná o prostorově koncentrovanou zástavbu, nacházející se vně jádrového města a vnitřních předměstí, ve které se spojují dohromady obchodní aktivity, centra zaměstnání, nákupní a kulturní možnosti s výlučně obytnými enklávami ve formě, která připouští rozmanitost, ale nezahrnuje ani nejvyšší, ani nejnížší třídu společenské a ekonomické hierarchie.“ (Marcuse 1998, cit v Musterd, van Zelm 2000, s. 685). Z řečeného vyplývá také fakt, že by se mělo jednat o sídla obývaná střední třídou obyvatel. Vyšší třída rezidentů a zcela naopak sociálně slabí a nežádoucí občané jsou ve výrazné menšině či zcela chybí. Bezdomovci a žebráci se zde nenacházejí vzhledem k faktu, že se z velké většiny jedná o soukromé vlastnictví a jeho majitelé jejich přítomnost neakceptují (Bontje, Burdack 2005). Edge Cities by dle Garreaux (1991) měly disponovat více než 465 000 m² kancelářských a 50 000 m² prodejních ploch s 24 tisíci zaměstnanci. Dle něho první „okrajová města“ vznikala již v 60. letech 20. století. Kromě zmíněných podmínek by především obyvatelé těchto sídel měli přijímat svoje bydliště jako jediné pospolité sídlo.

Vznikem Edge Cities samozřejmě nebyl vývoj v metropolitních areálech v USA ukončen, pro téma práce je však tento výčet dostatečný.

2.2. Suburbanizace v Evropě a odlišnosti proti vývoji ve Spojených státech amerických

Zcela první známky suburbanizace v Evropě a pravděpodobně i na světě bylo možné sledovat již v průběhu průmyslové revoluce ve Velké Británii (Ouředníček a kol. 2008), kdy se londýnská vyšší společnost stěhovala z průmyslových oblastí v centru na okraje za lepším prostředím pro život. V celoevropském měřítku se však suburbanizace projevila až po 2. světové válce s odstupem za Severní Amerikou a také její forma byla odlišná (Musterd, van Zelm 2000). V Evropě mělo stěhování obyvatel a ekonomických aktivit do předměstských oblastí více podob, a je možné identifikovat i struktury velmi podobné těm v Severní Americe. Při pohledu na mapu Evropy je však na první pohled jasné, že sídelní síť zde má výrazně hustější strukturu a také hustota zalidnění je především v severozápadní Evropě vyšší. Významným faktorem byl rozdílný přístup k plánování, regulace ze strany států a dále také odlišný kulturní význam evropských měst, která za sebou mají mnohem delší historii (Bontje a Burdack 2005). I v některých konkrétních lokalitách v západní Evropě však dle Bontje a Burdacka (2005) existují obdobné podmínky, které vedly ke vzniku Edge Cities v USA. Proto je možné, že se zde podobně samostatná sídla postupem času vyvinou také, což ostatně Bontje a Burdack (2005) prokázali.

Často zmiňovaným argumentem je, že k procesům dříve probíhajícím v USA později dojde i v Evropě. Suburbanizace ve velkém měřítku se skutečně v Evropě s určitým zpožděním projevila a taktéž v evropských městech došlo k úbytku obyvatel v jádrech metropolitních regionů, které vrcholilo v první polovině 80. let. (Dieleman a kol. 1998). Bontje a Burdack (2005) však považují za problém, že v evropském prostředí, kde panují obecně poněkud odlišné podmínky jak ekonomické, sociální a kulturní tak i historické a geografické, nemůže vše dopadnout přesně stejným způsobem. Těžko je tak možné předpokládat, že Edge Cities v Evropě vzniknou ve stejné formě a podobě, jako tomu bylo na území USA. Překážek v tomto směru může být více. Jde o již zmíněnou odlišnou pozici a význam evropských měst či zásadní rozdíly v sídelní síti, která je také mnohem déle utvářena a více regulována. Dalším výrazným rozdílem může být odlišná mentalita obyvatel severoamerického kontinentu, kterou zmiňuje i Garreau (1991).

2.3. Suburbanizace v České republice

V České republice (ČR), respektive již v Československu, bylo možné známky suburbanizačních procesů především v Praze identifikovat již velmi brzy po jeho vzniku, konkrétně v období mezi světovými válkami (Ouředníček, Posová 2006). Tuto skutečnost je však obtížné číselně vyjádřit, protože vlivem pozdějších úprav administrativních hranic přišla Praha o „nejvýraznější růstovou suburbanizační zónu“ (Čermák a kol. 2009, s. 40). 2. světová válka a následný nástup komunismu však rozvoj zázemí českých měst na dlouhou dobu utlumily.

V období komunismu suburbanizace na našem území prakticky neprobíhala. Způsobeno to bylo především nedostatkem stavebních materiálů, financí a volných prostor pro stavbu (Ouředníček, Posová 2006). Snahy o nivelizaci společnosti a centrální řízení navíc vedly k existenci umělého udržovaného systému, který v praxi rozvoj zázemí měst nepřipouštěl (Čermák a kol. 2009). „Zázemí našich velkých měst patřila v období socialismu k dlouhodobě stagnujícím oblastem země. Jedním z důvodů pro tuto stagnaci byla politika státu vyjádřená v tzv. střediskové soustavě osídlení“ (Ouředníček a kol. 2008, s.14). Ta ve své podstatě odsuzovala většinu obcí v zázemí velkých měst k postupnému zaostávání, jelikož do těchto oblastí neplynuly téměř žádné investice (Ouředníček a kol. 2008).

Na začátku 90. let 20. století se však se změnou režimu začaly projevovat tendence ke změnám ve vývoji prostorové struktury metropolitních areálů. Zázemí většiny velkých českých měst začalo být postupně rozvíjeno a již brzy bylo možné pozorovat první známky rezidenční i komerční formy suburbanizace (Ouředníček, Posová 2006).

V Česku obecně má vývoj na předměstích formu do jisté míry podobnou té v západní Evropě. Mapa ČR prozrazuje, že síť obcí zde má také velmi hustou strukturu, která průběh procesů znatelně ovlivňuje. Výstavba zcela nových sídel tzv. „na zelené louce“ je dle Ouředníčka a kol. (2008) pouze výjimečná a spíše dochází k rozvoji obcí, které se nacházejí v blízkém okolí centrálního města. Ty mají výhodu v již vybudované infrastruktuře a alespoň částečně existujícím zázemí a probíhá zde především rezidenční forma suburbanizace, čili budování rodinných domů. Jak autoři dále uvádí, tento způsob rozvoje zázemí je poměrně šetrný k přírodnímu i socioekonomickému prostředí. Na druhou stranu komerční suburbanizace, představovaná výstavbou velkých logistických a nákupních areálů, hypermarketů, firemních centrál a dalších komerčních staveb, často

probíhá ve formě urban sprawl (Ouředníček a kol. 2008). V mnoha případech je tedy rozvíjena na původně zemědělských plochách extensivním záborem původní krajiny, avšak tato podoba rozvoje předměstských zón u nás nepřevažuje. Logickou podmínkou pro komerční formu suburbanizace je především dobrá dopravní dostupnost i pro nákladní dopravu, takže preferovány by měly být především obce podél hlavních silničních tahů.

3. Edge Cities v České republice

Koncept Edge City, který byl podrobně popsán v předchozí kapitole, byl původně vytvořen proto, aby popsal stav v zázemí měst ve Spojených státech amerických. Garreau (1991) původně nezamýšlel jeho aplikaci na jiná metropolitní prostředí. Řada autorů, například již citovaní Bontje a Burdack (2005), se však pokusila existenci Edge Cities prokázat i v Evropě. Zmínění dva autoři došli k závěru, že v Evropě mohou být nalezeny funkční ekvivalenty těchto jader. Teoretická diskuze o případné existenci Edge Cities v České republice, přesněji řečeno v pražském metropolitním areálu, je předmětem této kapitoly.

3.1. Výběr a vymezení lokality pro nalezení Edge Cities

Výběr vhodné lokality v rámci České republiky, v níž by bylo možné nalézt nově vznikající koncentrace pracovních příležitostí, nebyl složitou záležitostí. Pražský metropolitní areál je populačně i významově největším v rámci České republiky a v tomto směru vysoce přesahuje ostatní metropolitní areály. Druhý největší metropolitní areál v Česku, ostravský, obývá 8 % obyvatel ČR (Karásek 2009), což je o 9 % méně než pražský, který i v ekonomickém významu zřetelně přesahuje ostatní regiony Česka. Praha a její metropolitní areál v roce 2005 zaujímá téměř čtvrtinový podíl agregovaného ekonomického ukazatele (součin počtu obsazených pracovních příležitostí a průměrných mezd zaměstnanců) za celou ČR (Čermák a kol. 2009). Druhá v pořadí, Ostrava, se svým zázemím přesáhla 7% hranici o tři desetiny. Taktéž vzdělání obyvatelstva pražského metropolitního areálu je nadprůměrné. Praha má v současnosti nejdynamičtější populační vývoj z velkých českých měst a také nejvyšší polohovou atraktivitu, která je ukazatelem rozvojových předpokladů a vychází z vertikální a horizontální polohy v rámci regionů ČR (Čermák a kol. 2009). Všechny tyto skutečnosti vypovídají o značné vyspělosti pražského metropolitního areálu, z čehož by měl vyplývat i fakt, že zde v rámci ČR nejdříve a v největším měřítku proběhnou procesy typické pro vyspělý západní svět.

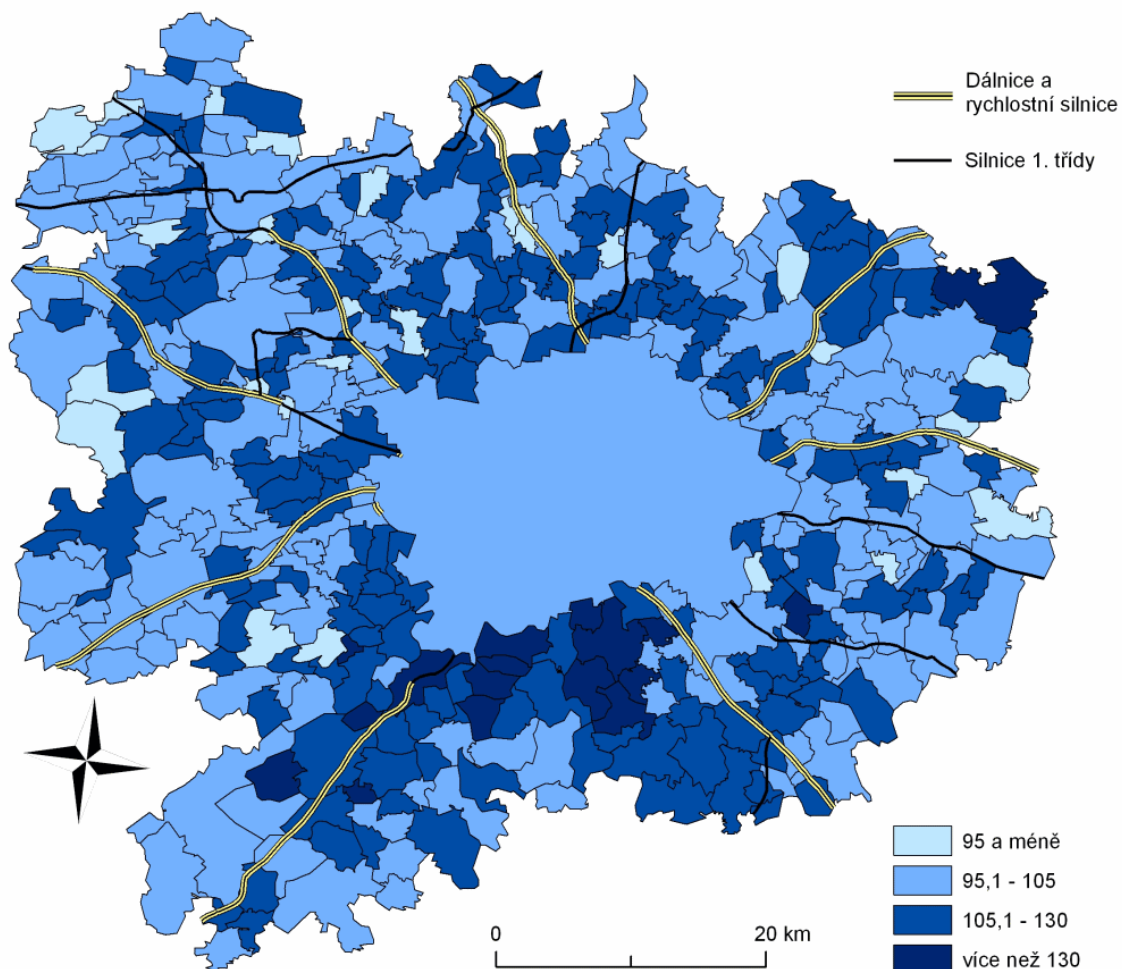
Nutné je dále zmínit, jak bude pražský metropolitní areál v této práci definován. Možných přístupů je celá řada. Do této práce bude převzato území definované postupem použitým v diplomové práci Karáska z roku 2009. Na jeho vymezení bylo nejprve zapotřebí určit jádro a bezprostředně navazující koncentrační prostory. Druhý krok představovala analýza vztahů mezi jádrovou oblastí a dalšími centry (sledována je dojíždka a vyjíždka do zaměstnání a škol). Nakonec došlo k vymezení obcí, které tvoří zázemí jádra a dalším centrům v oblasti (opět pomocí dojíždky a vyjíždky do zaměstnání a škol). Pomocí těchto tří kroků, zde uvedených ve velmi zjednodušené podobě, byl pražský metropolitní areál vymezen.

3.2. Populační vývoj pražského metropolitního areálu po roce 1991

Po období stagnace přibližně mezi lety 1940 a 1990 znovu započal rozvoj pražského zázemí a pokračoval i vývoj jádra samotného. Ouředníček a Posová (2006) dělí post-komunistické období z hlediska objemu a intenzity bytové výstavby na celkem čtyři časové úseky. První fázi, datovanou do roku 1994, výrazně ovlivnila dozrívající výstavba některých sídlišť na území Hlavního města Prahy. Po tomto období však začal objem výstavby především v jádře metropolitního areálu rychle klesat. Přibližně po polovině 90. let však začal opět stoupat a výrazné dynamiky dosáhl v zázemí Prahy přibližně po přelomu tisíciletí, kam se datuje počátek zatím poslední etapy rozvoje.

Přestože v 90. letech pražský metropolitní areál celkově populačně ztrácel, po roce 2000 se tento trend otočil. Populační vývoj pražského zázemí byl přitom od začátku transformačního období kladný (Karásek 2009). Prakticky je tento nárůst pozorovatelný v mnoha obcích v blízkém i vzdálenějším okolí Prahy. Jako výrazně růstové lze označit především obce nacházející se v okolí dálnice D1 na jihovýchod od Prahy a obecně další, které mají s Prahou dobré dopravní spojení. To vyplývá z obrázku č. 1, který zachycuje změnu počtu obyvatel znázorněnou jako změnu podílu na celkové populaci pražského metropolitního areálu. Nutné je však dodat že velkokapacitní silniční tahy obytné prostředí degradují, a proto obce nacházející se zcela těsně u nich často vysokých hodnot populačního zisku mezi lety 1991 a 2001 nedosahovaly.

Obrázek 1 – Index změny počtu obyvatel v obcích pražského metropolitního areálu mezi lety 1991 a 2001 (rok 1991 = 100)

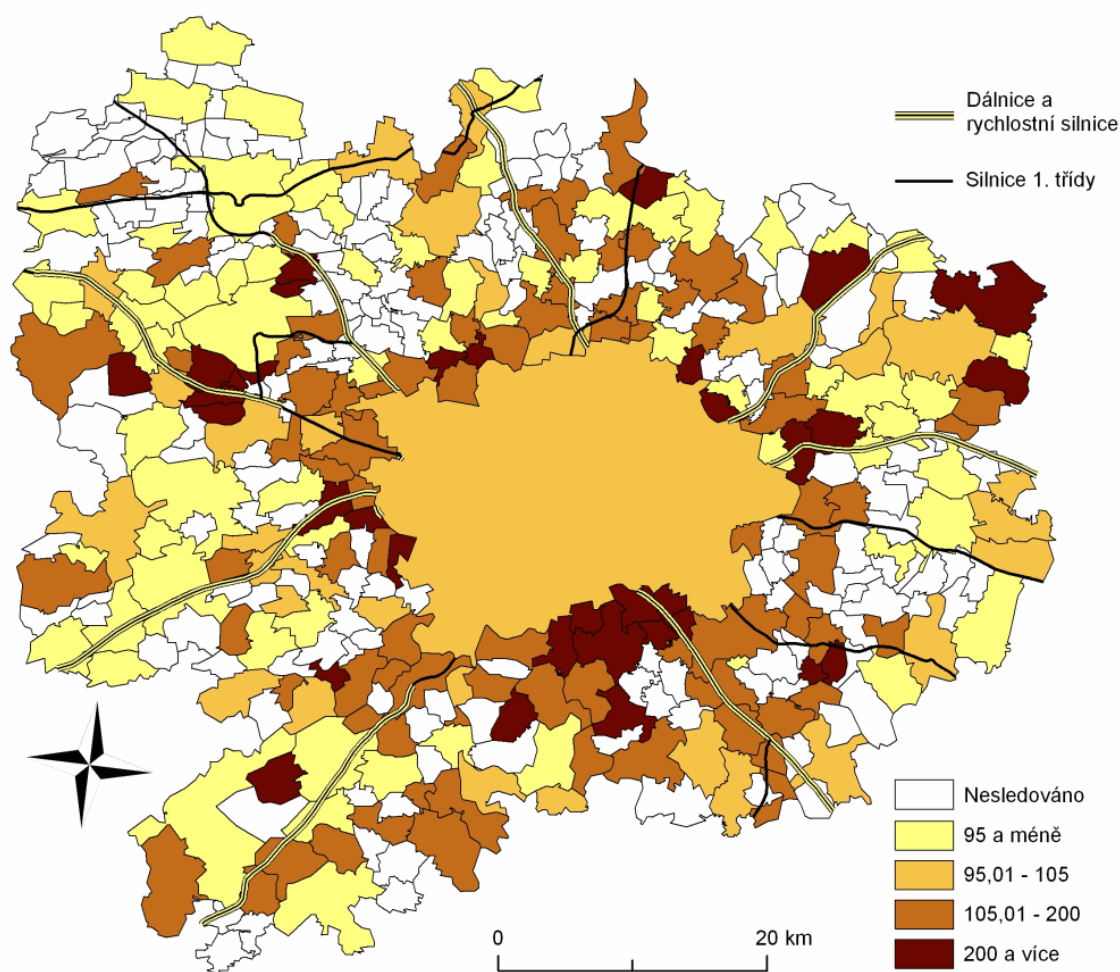

Zdroj: vlastní výpočty, grafický výstup z programu ArcGIS; **Zdroj dat:** databáze ArcGIS

Pouze minimum obcí v pražském metropolitním areálu výrazněji populačně ztratilo. Migračně atraktivní byla především sídla v blízkém okolí Prahy. Se vzrůstající vzdáleností již více záleželo na přítomnosti dostatečně dimenzovaných dopravních tras (obrázek 1). Obdobný vývoj proběhl i v počtu pracovních příležitostí v jednotlivých obcích zázemí Prahy znázorněném na obrázku 2, opět v indexu změny mezi roky 1991 a 2001. I v tomto případě hraje primární roli především vzdálenost od centrálního města společně s přítomností významných dopravních tras. Nejdynamičtěji se rozvíjející lokalitou je opět jih a jihovýchod od Prahy - Průhonice, Čestlice, Modletice, Dobřejovice, Vestec a další obce, a také oblast přimykající k silnicím D5 a R6 na západ od Prahy. V případě komerční suburbanizace již negativní vliv hlavních silničních tahů

na okolní prostředí nehraje významnou roli a jejich bezprostřední blízkost je pro komerční stavby spíše pozitivem. Proto značné nárůsty počtu pracovních příležitostí zaznamenaly i obce v těsné blízkosti dálnic a dalších významných silnic. Číselné vyjádření změny počtu obyvatel i pracovních příležitostí v obcích pražského metropolitního areálu, které disponovaly více než sto pracovními místy v roce 2001, je možné nalézt v příloze 1.

Obrázek 2 – Index změny počtu pracovních příležitostí v obcích pražského metropolitního areálu mezi lety 1991 a 2001 (rok 1991 = 100)

Zdroj: vlastní výpočty, grafický výstup z programu ArcGIS; **Zdroj dat:** publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001, Karásek 2009

Poznámka: nebyly sledovány obce s méně než 100 pracovními příležitostmi v roce 2001

3.3. Omezení pro vznik Edge Cities v pražském metropolitním areálu

Pokud se podíváme na data týkající se obcí pražského metropolitního areálu a pokusíme se v nich vyhledat takovou obec, která by přesně odpovídala koncepci Edge City, neuspějeme. Především svou velikostí a významem pro okolí se na první pohled obce pražského metropolitního areálu koncepci neblíží. Je proto nutné upravit pravidla, podle kterých budou obce pražského zázemí posuzovány. Ty, které pravidlům vyhoví, budou dále v práci označovány jako „nově vznikající jádra v zázemí“, což je nutný krok, jelikož označovat tyto obce pojmem Edge City by bylo zavádějící. Pokud by se přece některá z obcí koncepci podobala více, bude tento fakt v hodnocení uveden.

První podmínkou, kterou musí případné nově vznikající jádro v zázemí splnit, je jeho výběr do analýzy. Výběr bude proveden na základě metodiky, která bude uvedena v kapitole 4. Dalším požadavkem je, aby obec vykazovala určitou míru samostatnosti tím, že poskytuje dostatek kvalifikovaných pracovních příležitostí a vhodné zázemí pro vlastní obyvatele. Požadováno je tedy kladné saldo dojížděky do zaměstnání a čím vyšší jeho hodnota bude, tím lépe. Kvalifikovanost pracovních příležitostí je nutná z důvodu, jenž uvádí například Ouředníček a kol. (2008) – noví obyvatelé pražského zázemí jsou častěji na vyšší vzdělanostní úrovni, čemuž by měly odpovídat i pracovní pozice v obci. Poté se jedná již spíše o subjektivní posouzení vazeb, které vybrané obce generují v rámci metropolitního areálu. Jedna obec, která bude mít vhodné předpoklady pro prohlášení za nově vznikající jádro v zázemí, bude následně blíže prozkoumána v případové studii, která její význam dále zhodnotí.

3.4. Další teoretické předpoklady pro analýzu

Za vlády komunismu v Česku výrazně poklesla mobilita obyvatelstva. Čermák a kol. (2009) uvádí dva hlavní důvody tohoto stavu. Prvním byla deformovanost bytového trhu a jeho rozkol na regulovaný a neregulovaný, přičemž neregulovaný byl pro Čechy obtížně finančně dostupný. Druhým hlavním důvodem byla neochota Čechů dlouhodobě migrovat za pracovními příležitostmi. Tato psychologická bariéra vycházela především z obav ze ztráty nejdůležitějšího vlastnictví rodin v komunistické době – rodinných domů. Zaměstnání tak pro většinu obyvatel bylo druhotným aspektem, a proto byli ochotni akceptovat i méně výhodné pozice. Hypotézou v tomto směru je postupné zvýšení mobility obyvatel, jejichž ochota cestovat za zaměstnáním by

měla být vyšší. Tato domněnka bude zhodnocena v rámci analýzy dojížděky do zaměstnání v analyzovaných obcích.

Dalším jevem, který bude sledován, jsou prostorové neshody v distribuci pracovních míst, o kterých píše například Sýkora a Ouředníček (2007). Důvodem těchto neshod je především rozmístění různě kvalifikovaných pracovních míst v rámci regionu. Lépe hodnocené příležitosti k práci jsou lokalizovány v centrálním městě, avšak odpovídající zaměstnanci velmi často žijí v rodinných domech v zázemí měst. Na druhé straně řada průměrně či podprůměrně placených míst s nízkou kvalifikací se nachází v komerčních zónách v okolí města (sklady, hypermarkety a další obchody, průmyslové podniky). Pracovníci na těchto postech však na bydlení v domech na předměstí nemají prostředky, a proto jsou nuceni dojíždět z centrálního města. Jak dále Sýkora a Ouředníček (2007) uvádějí, prostorové neshody mají za následek zvyšování dopravní zátěže v metropolitních areálech a stále výraznější závislost obyvatel na osobní automobilové dopravě. Jelikož veřejná přeprava osob často dostatečně nepokrývá všechny potřebné oblasti, automobil se stává jedinou možností pro pohodlnou dopravu ze suburbií a naopak. Jestli se tento jev projeví či ne, bude uvedeno v příslušném textu.

Prostorové neshody částečně vypovídají o dalším procesu probíhajícím v pražském metropolitním areálu. Po roce 1989 dochází k nárůstu provázanosti jádra s jeho zázemím (Hampl 2005). Jinými slovy narůstá integrovanost metropolitního areálu ve kterém se do popředí dostávají především vzájemné vazby mezi jednotlivými elementy. Tento fakt je v mírném rozporu s případným vznikem nových jader v zázemí, avšak nevylučuje jej. Vývoj vazeb jádra se zázemím by měl být pozorovatelný v rámci analýzy vývoje proudů dojížděky do zaměstnání v obcích vybraných do této analýzy.

4. Identifikace obcí pro analýzu změn v distribuci a charakteru pracovních příležitostí v pražském metropolitním areálu

Rozvoj pražského zázemí probíhající v 90. letech 20. století měl v různých obcích rozdílnou dynamiku a průběh změn. Na kartogramech v kapitole 3.2 je možné identifikovat celou řadu velmi dynamicky se rozvíjejících se obcí. Významná je v tomto směru oblast na jihovýchod od Prahy, kde řada obcí dosáhla velmi nadprůměrného růstu počtu obyvatel i pracovních příležitostí. Jednalo se například o obce Jesenice, Vestec, Průhonice, Dobřejovice a mnohé další. Mimo tuto oblast však v zázemí Prahy další, podobně rozsáhlé, dynamicky rozvíjené území nenalezneme. Ostatní obce s rychlým vývojem mezi lety 1991 a 2001 je možné identifikovat v různých částech pražského metropolitního areálu, přičemž řada se jich nachází až na jeho úplném okraji. Úkolem této kapitoly je izolovat z obcí pražského metropolitního areálu ty s dostatečnou dynamikou změn, které zároveň mají význam i pro své okolí. Obce vybrané v této kapitole budou následně podrobněji sledovány.

4.1. Metodika identifikace potenciálních nových jader

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3, je velmi pravděpodobné, že žádné Edge City, jak je definoval Garreau (1991) v Česku, konkrétně v pražském metropolitním areálu nenalezneme. To je dáno především odlišnými podmínkami přítomnými v Evropě, které popsal Bontje a Burdack (2005) a diskutovány byly v 2. kapitole. Dále je zřejmé, že v případě Česka, ve kterém se výrazný rozvoj zázemí velkých měst rozběhl až v 90. letech 20. století, nemohly prozatím Edge Cities v plném rozsahu vzniknout. Vznik těchto jader je poměrně krátkodobou záležitostí, přesto však zatím neuběhl dostatečný čas, během kterého by se takovýto vývoj mohl plně projevit. Z těchto důvodů je nutné upravit metodiku, dle níž mohou být vybrány vhodné obce pro následnou analýzu.

Jak již bylo probíráno v kapitole 3.3, významným rozdílem je především velikost a význam sídel v zázemí českých a amerických měst. Aby mohlo být v USA jádro považováno za Edge City, musí poskytovat nejméně 24 000 pracovních příležitostí. To

v definovaném pražském metropolitním areálu splňuje pouze město Kladno, které se však v tomto směru vyvíjí dosti negativně. Dále je nutno zanedbat další původní náležitosti. Rozsahy kancelářských a prodejních ploch uvedené v definici v kapitole 2.1 mohou být obcemi v zázemí Prahy stěží dosaženy. Obtížně si lze navíc představit, že v současnosti v Česku vzniknou nová jádra v takové vzdálenosti od původního centra, jako je tomu u Edge Cities v Severní Americe. Zde je příčinou především podmíněná nižší mobilita Čechů popsaná v kapitole 3.4.

Naopak jako vhodný a dobře posouditelný parametr je míra samostatnosti sídel. Aby mohla obec být považována za nově vzniklé jádro v zázemí, musí nutně poskytovat dostatek pracovních příležitostí, a to i pro lépe vzdělané osoby, které se do zázemí stěhují za lepším prostředím k životu. Struktura pracovních příležitostí, která by o tomto faktu měla vypovídat, bude dále řešena v 5. kapitole. Budou v ní obsaženy obce vybrané pomocí metodiky popisované v tabulce 1 a dále v textu. O míře samostatnosti obcí by měly dále vypovídat i dojížděkové proudy, popřípadě další vhodné ukazatele týkající se dojížděky do zaměstnání, především saldo dojížděky.

Jak již bylo řečeno, vznik Edge Cities je poměrně rychlou záležitostí, probíhající přibližně v průběhu 20 až 30 let (Garreau 1991). Z toho vyplývá, že ve vhodných obcích by měl probíhat dynamický rozvoj v řadě směrů. Mimo růstu počtu obyvatel a pracovních příležitostí by v obcích měli souběžně vznikat i prvky zajišťující jejich obyvatelům vhodné zázemí. Podrobně bude tento vývoj sledován v případové studii v kapitole 6.

Nejdříve ze všeho je však zapotřebí z obcí pražského metropolitního areálu vybrat nejvhodnější pro další sledování. Pro následující analýzu jsou vhodné zejména obce, které mezi lety 1991 a 2001 vykázaly významnou dynamiku rozvoje jak v oblasti komerční, tak i rezidenční zástavby. Jinými slovy cílem metodiky je v pražském metropolitním areálu identifikovat obce, ve kterých určitým tempem rostl počet pracovních příležitostí i obyvatel. Tyto obce by tak i nadále měly mít určité rozvojové předpoklady. Aby bylo možné vybrat vhodné obce pro další sledování, bylo nutné definovat potřebné požadavky. Ty jsou i s celkovým počtem obcí, které daný požadavek splnily, uvedeny v tabulce 1.

Zprvce byly vyřazeny obce, které měly v roce 2001 méně než 200 pracovních míst. Tento parametr má za úkol ze souboru vyloučit velmi málo významné obce, u kterých by následně další parametry mohly mít mnohonásobné hodnoty oproti větším obcím, které by ovšem měly podstatně větší vliv na okolí.

Druhou podmínkou je dostatečně vysoký poměr počtu pracovních příležitostí a počtu obyvatel obce. Tato podmínka vychází již z Garreauovy definice, je však mírně upravena. Obec musí mít alespoň jednu pracovní příležitost na dva obyvatele. To poměrně přesně odpovídá poměru počtu ekonomicky aktivních ku počtu obyvatel ČR (ČSÚ 2008) a lze tak argumentovat, že vybrané obce mohou minimálně pokrýt požadavky na zaměstnání svých vlastních obyvatel.

Třetím požadavkem je kladný vývoj počtu pracovních pozic v obci. Požadavkem je v tomto směru minimálně padesátiprocentní zvýšení počtu pracovních pozic mezi roky 1991 a 2001. Tento údaj prokazuje, jak dynamický vývoj počtu pracovních příležitostí v obcích mezi lety 1991 a 2001 proběhl a společně s 2. bodem jsou pro výběr nejpodstatnější a zároveň eliminují z výběru největší procento obcí (Tabulka 1).

Čtvrtý bod metodiky je změna počtu pracovních pozic na obyvatele obce, která musí přesahovat hodnotu 100. Ta by značila nulovou změnu poměru mezi pracovními místy a obyvateli v obci. Pokud by byl údaj nižší, znamenalo by to, že pracovních pozic v obci vůči počtu obyvatel relativně ubývá, což je pro cíl práce nevhodné. Tento krok má za úkol vyřadit ze souboru obce, které nemají dostatečně dynamický vývoj počtu pracovních míst v porovnání s populačním vývojem.

Pátý parametr je již spíše doplňujícím. Jedná se o index změny počtu obyvatel obce. Jeho hodnota musí být vyšší než 100. Tato hodnota by značila nulovou změnu počtu obyvatel v obci. Tento parametr má za úkol zajistit, jestli vybrané obce kromě růstu počtu pracovních míst zaznamenaly i růst počtu obyvatel, tzn. že jejich migrační saldo mezi lety 1991 a 2001 je kladné.

Tabulka 1 – Metodika identifikace potenciálních nových jader v pražském metropolitním areálu

#	Parametr	Podmínka	Splnilo obcí
1.	Počet pracovních příležitostí v roce 2001	200 a více	138
2.	Poměr počtu obyvatel a pracovních příležitostí v roce 2001	0,5 a více	40
3.	Index změny počtu pracovních příležitostí mezi lety 1991 a 2001 (1991=100)	150 a více	116
4.	Index změny počtu pracovních příležitostí na obyvatele obce mezi lety 1991 a 2001 (1991=100)	100 a více	209
5.	Index změny počtu obyvatel mezi lety 1991 a 2001 (1991=100)	100 a více	300

Zdroj: vlastní výpočty, Karásek 2009, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

4.2. Identifikované obce splňující podmínky metodiky

Definované parametry splnilo celkem 15 obcí uvedených v tabulce 2 společně s hodnotami jednotlivých parametrů. Pouze tyto obce splnily kombinaci podmínek uvedených v tabulce 1 se dvěma výjimkami. Tvoří je obce Jirny a Velké Přítočno, které o několik setin nedosáhly hranice alespoň jednoho pracovního místa na dva obyvatele obce. Vzhledem k hodnotám ostatních parametrů však byly do analýzy připojeny.

Je také nutné poznamenat, že podmínku týkající se indexu změny počtu pracovních příležitostí na obyvatele obce přesáhli všechny obce mimo jedné o více než 50 bodů. Touto obcí je Vestec, který totiž vyjma silného nárůstu počtu pracovních pozic zaznamenal nejvyšší nárůst počtu obyvatel z vybraných obcí. Proto se u něj hodnota změny počtu pracovních míst ku obyvatelům shora blíží hranici 100 bodů. Jeho účast v analýze je však více než vhodná, protože v ostatních parametrech do výběru dobře zapadá.

Tabulka 2 – Výběr obcí z pražského metropolitního areálu a hodnoty jejich výběrových parametrů

Název obce	Počet PP v roce 2001	PP na obyvatele v roce 1991	PP na obyvatele v roce 2001	Index změny počtu PP	Index změny počtu PP na obyvatele	Index změny počtu obyvatel
Čestlice	923	0,15	2,25	1 522,5	1 470,6	102,1
Dobřejovice	350	0,28	0,63	298,3	222,5	132,2
Hlavenec	218	0,32	0,69	250,5	214,7	115,1
Jesenice	1 244	0,32	0,51	227,6	161,5	137,8
Jirny	623	0,16	0,46	307,8	292,0	104,0
Modletice	612	1,00	1,66	173,4	165,8	103,1
Nehvizdy	581	0,36	0,69	201,4	192,3	103,3
Nelahozeves	1 034	0,54	0,82	160,2	150,5	104,1
Nupaky	327	0,11	3,44	3 715,9	3 097,9	118,3
Odolena Voda	2219	0,34	0,51	159,7	150,7	103,6
Průhonice	2 165	0,60	1,13	231,1	186,9	122,0
Radonice	284	0,13	0,51	409,1	388,6	103,9
Rudná	2 681	0,29	0,88	332,4	302,0	108,6
Velké Přítočno	368	0,12	0,47	459,0	384,6	117,7
Vestec	910	1,14	1,21	220,5	105,8	205,6

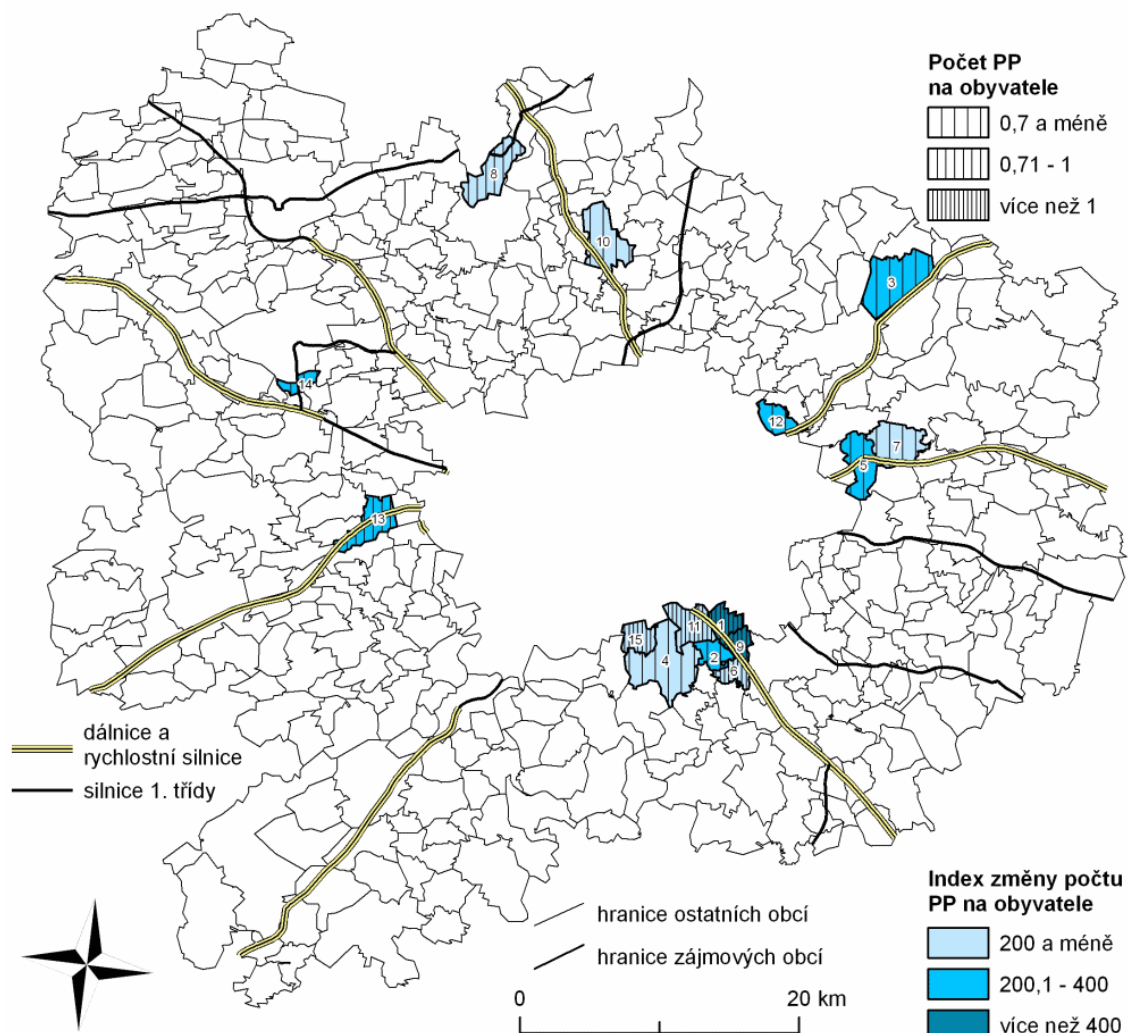
Zdroj: vlastní výpočty, Karásek 2009, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Poznámka: Pracovní příležitosti uváděny pod zkratkou PP; uváděné indexy změn jsou za období 1991 (=100) až 2001

Většina vybraných obcí (sedm) se nalézá v lokalitě na jihovýchod od Prahy, což je výrazný rozvojový region v rámci pražského metropolitního areálu a na mapě vytváří kompaktní území (obrázek 3). Další vybrané obce jsou již více roztroušeny v různých částech metropolitního regionu. Po dvou je jich na sever a na západ, tři na východ, a jedna na severovýchod do Prahy. Rozmístění vybraných obcí v metropolitním areálu je možné nalézt na obrázku 3, který zároveň znázorňuje podíl počtu pracovních příležitostí na obyvatele v roce 2001 a jeho změnu oproti roku 1991. Patrný je velmi výrazný růst počtu pracovních míst na obyvatele obce především na jihovýchod od Prahy. Dvě obce z této lokality, Čestlice a Nupaky, zaznamenaly mezi lety 1991 a 2001 enormní, patnácti-, respektive třicetinásobný růst počtu pracovních příležitostí na počet obyvatel obce. Pět ze sedmi obcí v lokalitě na jihovýchod od Prahy v roce 2001 disponovalo více než jednou pracovní příležitostí na obyvatele a shodou okolností šlo o jediné pět obcí z výběru, u kterých tomu tak bylo. Růst podílu pracovních příležitostí na obyvatele zaznamenaly s různou intenzitou všechny obce ve výběru, avšak kromě zmíněných Čestlic a Nupak se nikde nekonzentroval nárůst významněji přesahující průměr. Všechny vybrané obce se nachází v bezprostřední blízkosti významných silničních komunikací, které jsou tak zřejmou podmínkou pro kladný vývoj počtu pracovních příležitostí, zmíněnou již v kapitole 3.2.

Kompletní seznam obcí pražského metropolitního areálu, na jejichž území je generováno více než sto pracovních příležitostí, je společně s vypsányými hodnotami sledovaných parametrů uveden v příloze 1.

Obrázek 3 – Umístění vybraných obcí v rámci pražského metropolitního areálu, počet pracovních příležitostí (PP) na obyvatele v roce 2001 a index změny počtu pracovních příležitostí na obyvatele mezi lety 1991 a 2001 (rok 1991 = 100) ve vybraných obcích.

Zdroj: vlastní výpočty, grafický výstup z programu ArcGIS; **Zdroj dat:** databáze ArcGIS, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Poznámka: 1 - Čestlice, 2 - Dobřejovice, 3 - Hlavenec, 4 - Jesenice, 5 - Jirny, 6 - Modletice, 7 - Nehvizdy, 8 - Nelahozeves, 9 - Nupaky, 10 - Odolena Voda, 11 - Průhonice, 12 - Radonice, 13 - Rudná, 14 - Velké Přítočno, 15 – Vestec

5. Analýza vývoje vybraných obcí pražského metropolitního areálu

Jedním z důležitých znaků amerických Edge Cities je jejich samostatnost. Přestože, jak píše Bontje a Burdack (2005), tato sídla mnohdy po formální stránce samostatná nejsou, je jejich provázanost s původním jádrem malá. Jsou schopna zajistit pracovní příležitosti nejen pro vlastní obyvatele, ale stávají se významným centrem dojížděky do zaměstnání i pro své okolí.

V obcích pražského zázemí nelze očekávat podobný rozsah vlivu, avšak aby bylo možné obec označit za nově vznikající jádro, je nutné, aby určitou míru samostatnosti vykazovala. V ideálním případě by měla představovat místo, kde lidé nejen žijí, ale i pracují a z části tráví svůj volný čas. Zároveň by obec měla zajišťovat pracovní příležitosti i pro dojíždějící z dalších sídel.

V Česku v 90. letech 20. století probíhal prudký rozvoj předměstských oblastí, do kterých se stěhovaly především rodiny s dětmi či mladé páry, a významný byl přitom podíl vzdělanějších migrantů (Ouředníček a kol. 2008). Pokud by v rozvíjející se obci byli zaměstnaní i její vlastní obyvatelé, je zde předpoklad rostoucího počtu pracovních míst s vyšší požadovanou kvalifikací, pro které je potřebné i odpovídající vyšší vzdělání.

V této kapitole tedy bude sledováno, jak se změnila vzdělanostní struktura zaměstnaných ve vybraných obcích a k jakým změnám v dojížděce do zaměstnání zde došlo. Výsledky pomohou dále identifikovat případná nově vznikající jádra v pražském metropolitním areálu. Vzhledem k velkému množství dat a jejich následnému obtížnému zpracování mohla být analýza vzdělanostní struktury, dojížděkových a vyjížděkových proudů a dalších ukazatelů provedena až nyní s omezeným počtem sledovaných obcí.

5.1. Struktura pracovních příležitostí dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Je možné vyslovit obecně platnou hypotézu tvrdící, že pro každou pracovní pozici jsou kladeny odlišné požadavky na schopnosti a znalosti. Racionálně uvažující občan se snaží svoje přednosti co nejvíce zhodnotit v podobě lépe placené a celkově příjemnější pracovní pozice. Z tohoto vyplývá, že vysokoškolsky vzdělaná osoba se nestane prodávčem v obchodě, ale náležitě zhodnotí svoje nabyté znalosti na odpovídající pracovní pozici. Pro nás tento fakt znamená, že procento pracovních pozic obsazených vysokoškoláky představuje kvalifikované a dobře hodnocené pozice, zatímco procento pracovních pozic obsazených osobami pouze se základním vzděláním může značit širokou škálu možných uplatnění od prodeje přes různé manipulační práce až po dělníky a řemeslníky, zpravidla však méně kvalifikované a hůře hodnocené práce.

V hodnocení však může nastat problém, který je obtížné vyřešit a v práci proto bude zanedbán. Jde o fakt, že řemeslníci, popřípadě jiné profese, které často mají pouze základní vzdělání, mohou mít až několikanásobně vyšší odměny za vykonanou práci, nežli běžní zaměstnanci. To je možné díky nedostatku vhodných pracovníků v těchto oborech. Zcela naopak může být na trhu práce přebytek lépe vzdělaných osob, které v daném období obtížně hledají uplatnění ve své specializaci a přinejmenším dočasně musí pracovat na pozicích, které jsou pod jejich kvalifikační úrovní. Pokud však odhlédneme od této neshody, měla by nám vzdělanostní struktura zaměstnaných v jednotlivých obcích říci, jaké je zde složení pracovních příležitostí.

Jak bylo řečeno ve 3. kapitole, zázemí měst bylo v období komunismu stagnujícím, mnohdy až upadajícím prostorem (Ouředníček a kol. 2008). Z toho lze soudit, že pokud zde vůbec pracovní příležitosti byly, jednalo se o místa v neprogresivních výrobních oborech, zemědělství a podobně. Šlo tudíž o málo kvalifikované pracovní pozice. V mnohých obcích by tak v 90. letech 20. století mělo dojít k nárůstu počtu kvalifikovanějších pracovních pozic. Pochopitelně i zde mohou existovat výjimky v podobě obcí, kde byly již dříve přítomny některé významné výrobní závody. Příkladem může být obec Vodochody, ve které již od roku 1953 probíhala výroba a vývoj proudových letounů firmou Aero (AERO Vodochody a.s. 2010) a bylo zde tedy zapotřebí velkého množství pracovních sil, mnohdy s nutnou odbornou kvalifikací. Podobných případů by bylo možné jmenovat více. Takovéto obce by však v analýze neměly být přítomny, jelikož je nepravděpodobné, aby prošly zvolenou výběrovou metodikou řešenou v kapitole 4. Jak ale bude uvedeno dále, ne

všechny obce ve výběru zaznamenaly vývoj směřující ke zvýšení počtu kvalifikovanějších pracovních příležitostí, přičemž pravděpodobné důvody tohoto stavu budou zmíněny.

5.1.1. Vývoj podílů jednotlivých vzdělanostních skupin na celkovém počtu pracovních příležitostí ve sledovaných obcích mezi lety 1991 a 2001

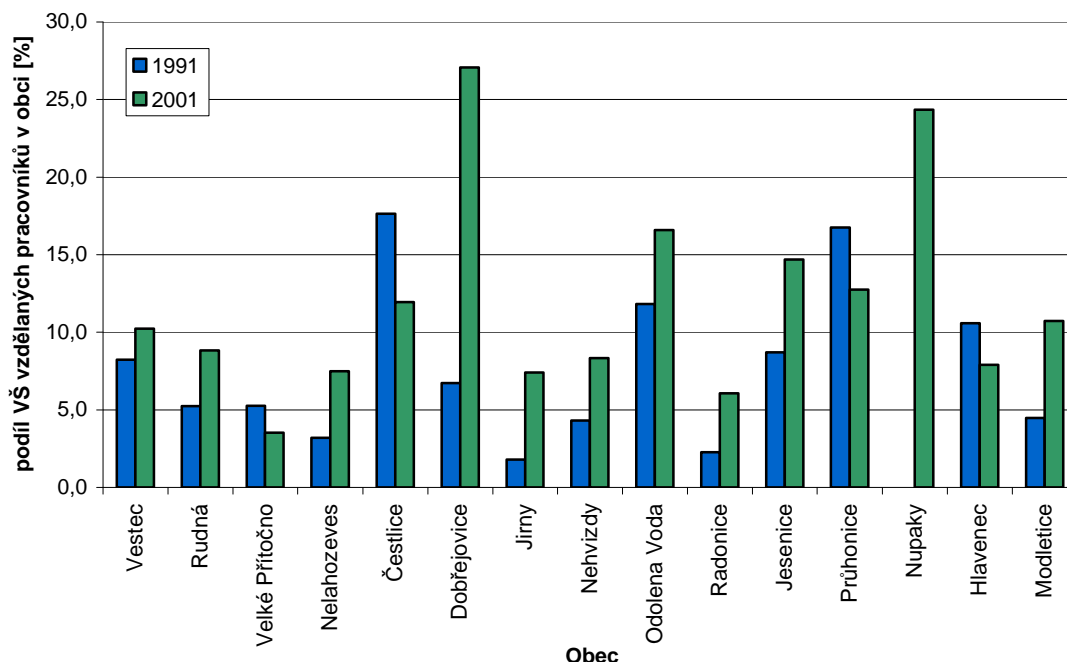
Přestože dle skutečností uvedených v kapitole 5.1. bylo očekáváno, že ve všech vybraných obcích vzroste počet pracovních míst obsazených lépe vzdělanými osobami a tím pádem i podíl kvalifikovanějších pracovních příležitostí, nedošlo k tomuto procesu ve všech případech.

Konkrétně u obcí Průhonice, Čestlice, Hlavenec a Velké Přítočno došlo k relativnímu poklesu vysokoškolsky vzdělaných pracovníků (obrázek 4 a tabulka 3). V obcích Průhonice a Velké Přítočno navíc došlo k relativnímu nárůstu počtu pracovních míst obsazených pracovníky pouze se základním vzděláním. Nutno dodat, že v prvním případě šlo pouze o zanedbatelný, přibližně 2% nárůst a ve druhém o přibližně 8%.

Za tímto faktem s určitou pravděpodobností stojí již zmíněný jev prostorových neshod v distribuci pracovních příležitostí. Ten teoreticky znamená, že nově vznikající pracovní pozice v dané obci jsou méně kvalifikované, pracující na těchto postech mají nízké příjmy a jsou nuceni dojíždět z centra metropolitního regionu, protože si bydlení v zázemí nemohou dovolit. Naopak rezidenti z těchto obcí pracují na kvalifikovaných pozicích ve vnitřním městě a dojíždějí opačně (Sýkora, Ouředníček 2007).

V případě obcí Čestlice a Průhonice se může jednat o vliv především v 90. letech a dále v budování nákupních a skladových areálů. Ty nabízejí pracovní pozice pro širokou škálu pracovníků, ve většině případů však pro ty nekvalifikované, popřípadě cizince (prodej, skladové manipulace, řemeslné a údržbové práce, úklid a další). V obci Velké Přítočno má na negativní vývoj vzdělanostní struktury zaměstnaných na svědomí především průmyslová zóna Kladno-jih, která bezprostředně navazuje na obytnou zástavbu v katastru obce. I v obci Hlavenec lze nalézt nově vzniklou zástavbu tvořenou především skladovými objekty. Zda-li se v těchto čtyřech obcích skutečně jedná o prostorové neshody způsobené suburbanizací, však prokáže až analýza dojížděvky do nich. Případná změna proudů vyjíždějících z Prahy do těchto obcí potvrdí či vyvrátí tvrzení o existenci tohoto jevu.

Obrázek 4 – Podíl vysokoškolsky (VŠ) vzdělaných pracovníků na celkovém počtu pracujících ve sledovaných obcích v letech 1991 a 2001

Zdroj: vlastní výpočty, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Ve vzdálenějších obcích na jihovýchodě pražského metropolitního areálu je patrný odlišný průběh od toho, který mezi lety 1991 a 2001 proběhl v Průhonicích a Čestlicích (tabulka 3). V Dobřejovicích, Nupakách a Modleticích došlo v tomto časovém období k několikanásobnému nárůstu podílu vysokoškolsky vzdělaných pracovníků, který je ve všech třech případech v roce 2001 dvojciferný a ve dvou případech přesahuje 24, respektive 27 %. Vzhledem k větší vzdálenosti od Prahy se zde nenachází obchodní areály jako tomu je v Čestlicích a Průhonicích, ale spíše lokální centrály firem či velkoobchodní areály. Pravděpodobně se tak zde více koncentrují například manažerské pozice.

Významný růst podílu vysokoškolsky vzdělaných pracovníků dále zaznamenaly obce Jirny, Rudná, Nehvizdy, Radonice a Nelahozeves. V případě těchto obcí se však jedná o nárůst v rámci jedné cifry a výsledný podíl v roce 2001 tedy nepřesahuje 10% hranici a nedosahují tak průměru za všechny sledované obce, uvedeného v tabulce 2. Obce Jesenice a Odolena Voda v tomto směru vzrostly přibližně o polovinu a v jejich

případě je podíl zaměstnaných vysokoškoláků v roce 2001 nadprůměrný a dosahuje 14,7 respektive 16,6 %.

Podíl středoškolsky vzdělaných pracujících ve sledovaných obcích se ve všech případech s jedinou výjimkou, kterou představuje obec Velké Přítočno, zvýšil. V případě obce Dobřejovice zůstal prakticky nezměněn. Rapidně se zvýšil v obcích Nupaky a Radonice, kde však byl v roce 1991 velice nízký, pohybující se jen okolo 10% úrovně. Obec Radonice tak v tomto směru v uvozovkách pouze dosáhla průměru, zatímco obec Nupaky tento průměr v roce 2001 o téměř 15 % převyšuje a potvrzuje tak svou velmi pozitivní bilanci ve vzdělanostní struktuře zaměstnaných v obci.

Tabulka 3 – Podíly pracujících v obcích výběru dle nejvyššího dosaženého vzdělání a indexy změn těchto podílů mezi lety 1991 a 2001 (1991=100)

Dosažená úroveň vzdělání »	Nezjištěno		Bez maturity			S maturitou a vyšší odborné			Vysokoškolské			
obec	1991	2001	1991	2001	index změny	1991	2001	Index změny	1991	2001	index změny	sk.
Vestec	0,2	0,4	67,8	53,2	78,4	23,7	36,2	152,6	8,2	10,2	124,4	4
Rudná	0,1	0,2	67,3	46,3	68,7	27,3	44,7	163,8	5,2	8,8	168,4	3/4
Velké Přítočno	0,0	0,3	63,2	68,2	107,9	31,6	28,0	88,6	5,3	3,5	67,2	4
Nelahozeves	1,4	0,2	78,8	70,2	89,1	16,6	22,1	132,9	3,2	7,5	235,0	2
Čestlice	0,0	0,2	60,8	45,4	74,7	21,6	42,4	196,7	17,6	11,9	67,7	3
Dobřejovice	1,0	0,0	62,5	43,2	69,2	29,8	29,7	99,6	6,7	27,1	402,1	1
Jirny	0,0	0,2	78,6	64,1	81,5	19,6	28,3	144,2	1,8	7,4	414,4	2
Nehvizdy	0,4	0,4	80,2	62,1	77,4	15,1	29,2	193,1	4,3	8,3	193,1	2
Odolena Voda	0,1	0,3	59,7	46,1	77,3	28,4	37,0	130,0	11,8	16,6	140,3	3
Radonice	0,0	0,5	90,9	57,9	63,7	6,8	35,5	520,9	2,3	6,1	267,3	2
Jesenice	0,4	0,1	67,1	51,0	76	23,8	34,2	143,9	8,7	14,7	168,5	3
Průhonice	0,4	0,2	50,9	51,8	101,7	31,9	35,3	110,7	16,8	12,8	76,1	3
Nupaky	0,0	0,3	85,7	24,7	28,8	14,3	50,6	354,5	0,0	24,4	∞	1
Hlavenec	0,0	0,0	65,9	61,2	92,9	23,5	30,9	131,4	10,6	7,9	74,6	4
Modletice	0,6	0,2	77,4	54,2	70,1	17,6	34,9	198,2	4,5	10,7	240,2	2
průměr	0,4	0,2	65,7	51,5	77,2	25,0	36,4	184,1	8,9	11,9	188,5	

Zdroj: vlastní výpočty, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Poznámka: v obci Nupaky v roce 1991 nepracoval žádný vysokoškolsky vzdělaný pracovník, změna proto nemůže být číselně vyjádřena (rovná se nekonečnu);

skupina (sk.) 1 – vysoce dynamická změna na vysokou úroveň, sk. 2 – vysoce dynamická změna na nízkou úroveň, sk. 3 – málo dynamická změna na vysokou úroveň, sk. 4 – málo dynamická změna na nízkou úroveň

V případě indexů změn je nutné přihlédnout k úrovni, ze které daná obec vychází a na kterou ji vývoj posune. Zřejmý je totiž nepoměr například mezi obcemi Odolena Voda a Radonice. V prvním případě měla obec nadprůměrný podíl vysokoškoláků již na začátku sledovaného období a její vývoj proto nemohl dosáhnout takové dynamiky jako v případě druhé obce. Přesto má však Odolena Voda ve výsledku lépe vzdělané respektive kvalifikované pracovníky.

Z tohoto důvodu byly sledované obce rozděleny podle dynamiky vývoje a úrovně, na kterou je vývoj posunut, na 4 skupiny uvedené v poznámce k tabulce 3. Vysokou dynamikou změn je míněn více než průměrný nárůst podílu vysokoškoláků, popřípadě středoškoláků na počet pracovních pozic v obci. Skupiny s malou dynamikou změn představují zbylé obce a zahrnují i ty, ve kterých došlo k negativním změnám ve struktuře vzdělanosti. Taktéž i vysoká úroveň značí vyšší podíl středoškoláků a vysokoškoláků, než je průměr těchto ukazatelů za všechny obce v analýze. Pouze v případě obce Rudná jeden z podílů průměr přesáhl a druhý ne, proto je u ní uvedena skupina 3/4.

Rozřazení do skupin doplňuje slovní komentář, má za úkol jednodušší zhodnocení výsledků analýzy a případně se na něj lze i jednoduše odkázat v následujících kapitolách.

5.1.2. Shrnutí poznatků z analýzy vzdělanostní struktury pracovních příležitostí ve sledovaných obcích

Nejdynamičtější kladné změny ve vzdělanostní struktuře zaměstnaných respektive ve struktuře pracovních příležitostí zaznamenaly dle analýzy obce Nupaky, Dobřejovice, Jirny a Radonice. V prvních dvou případech se výsledný podíl zaměstnaných vysokoškoláků rovnal více než dvojnásobku průměru za všechny obce v analýze. Nupaky a Dobřejovice byly jako jediné dvě obce zařazeny do první skupiny, značící velmi dynamický vývoj a vysokou vzdělanostní úroveň na konci sledovaného období. Obec Nupaky dopadla v tomto ohledu ze všech sledovaných nejlépe. Dynamiku změn ve struktuře pracovních příležitostí měla nejvyšší ze všech a posunula se také na nejlepší vzdělanostní úroveň, kdy se podíly pracovníků s vysokoškolským a základním vzděláním v obci v roce 2001 téměř rovnaly (tabulka 3). To značí, že na území obce

došlo k rozvoji pracovních příležitostí především pro kvalifikované osoby. Nupaky to tímto favorizuje pro další sledování.

Jirny a Radonice měly v roce 1991 velmi nadprůměrný podíl zaměstnaných osob pouze se základním vzděláním a proto jejich výsledné podíly v roce 2001 ani v případě středoškoláků, ani v případě vysokoškoláků nedosahovaly průměru za všechny obce. Je však nutné podotknout, že do analýzy byly zahrnuty obce s určitými rozvojovými předpoklady, a proto jsou tyto průměry s velkou pravděpodobností vyšší, než by byly pro všechny obce pražského metropolitního areálu, či případně celého Česka. Zde však byly Jirny a Radonice zařazeny do druhé skupiny, společně s obcemi Modletice, Nehvizdy a Nelahozeves. Tyto tři obce však měly o poznání nižší dynamiku změn struktury pracovních míst v obci.

Negativní vývoj struktury pracovních příležitostí probíhal v obcích Průhonice a Čestlice, které i přesto měly v roce 2001 podíl vysokoškoláků na pracovních postech nadprůměrný či rovnající se průměru. Byly zařazeny do skupiny 3, do které připadly společně s obcemi Jesenice, Odolena Voda a částečně i s obcí Rudná. Tyto tři obce však zaznamenaly vývoj směrem k většímu podílu kvalifikovanějších pracovních pozic. Do třetí skupiny tak bylo zařazeno 5 obcí s největším počtem pracovních pozic, což má své opodstatnění. V absolutním měřítku především v obcích Jesenice, Rudná a Odolena Voda mohlo vzniknout velké množství kvalifikovaných pracovních pozic. Avšak ve velkém počtu již existujících, či ostatních nově vznikajících pracovních příležitostí byl tento nárůst mnohem více rozmělněn. Změny jsou méně patrné a jejich dynamika nemůže dosáhnout úrovně řádově menších obcí.

Do čtvrté skupiny byly potom zařazeny zbylé obce, ve kterých proběhly v rámci výběru změny s nízkou dynamikou a výsledné podíly vysokoškoláků respektive středoškoláků byly podprůměrné. Jednalo se o obce Vestec, Velké Přítočno, Hlavenec a částečně o obec Rudnou. V obci Hlavenec, kde byl v roce 1991 zaměstnaných vysokoškoláků nadprůměrný podíl, klesla do roku 2001 tato hodnota na tři čtvrtiny původního stavu a již se nacházela pod průměrem. Ve Velkém Přítočnu relativně poklesl jak počet vysokoškolsky, tak i středoškolsky vzdělaných pracujících. Obec tak v roce 2001 teoreticky disponovala převážně málo kvalifikovanými pracovními pozicemi a v tomto ohledu se ve výběru umístila nejhůře. Vestec zaznamenal poměrně kladnou změnu struktury pracovních míst, která ovšem neměla vysokou dynamiky. Výsledná vzdělanostní úroveň zaměstnanců se i přesto blížila průměrům z výběru obcí a Vestec by se tak pravděpodobně s postupem času posunul do skupiny 3.

5.2. Analýza změn dojížděky a vyjížděky do zaměstnání ve sledovaných obcích mezi lety 1991 a 2001

Změny v probíhající v pražském metropolitním areálu v posledních dvou desetiletích zásadním způsobem ovlivnily také dojížděku do zaměstnání. Hampl (2005) v této souvislosti uvádí, že v současnosti dochází k výraznějšímu provázání Prahy s jejím zázemím. Vazby, které dříve byly převážně jednostranné směrem od zázemí k jádru se postupně stávají oboustrannými. Zázemí tudíž již není pouze prostorem, odkud obyvatelé do zaměstnání vyjíždí, ale objevují se zde výrazné koncentrace pracovních příležitostí. Řada z nich se účastní i analýzy v této práci. Dojížděka do zaměstnání a její hlavní proudy do jisté míry indikují měnící se vztahy v zázemí a mezi zázemím a jádrem. Zároveň by nám teoreticky měla sdělovat, jaké skupiny obyvatel dojížděku realizují.

Aby bylo možné obec označit za nově vznikající jádro v zázemí, měl by pro ní platit předpoklad, že zajišťuje pracovní příležitosti pro vlastní obyvatele a za zaměstnáním sem dojíždí i obyvatelé z dalších sídel. Saldo dojížděky by mělo nabývat kladného charakteru. Současně s tímto by v obci měli vznikat ve větší míře kvalifikované pracovní příležitosti jako souhlasný vývoj s vývojem vzdělanostní struktury obcí, která se suburbanizací zlepšuje (Ouředníček a kol. 2008). Naopak v obcích s koncentrací méně kvalifikovaných pracovních příležitostí je předpoklad, že v proudech dojížděky bude dominovat centrální město, případně jiné blízké významné město. V našem případě půjde především o hlavní město Prahu. Dále by v těchto obcích mělo pracovat menší procento jejich vlastních obyvatel, než je tomu v obcích, které disponují kvalifikovanějšími pracovními místy.

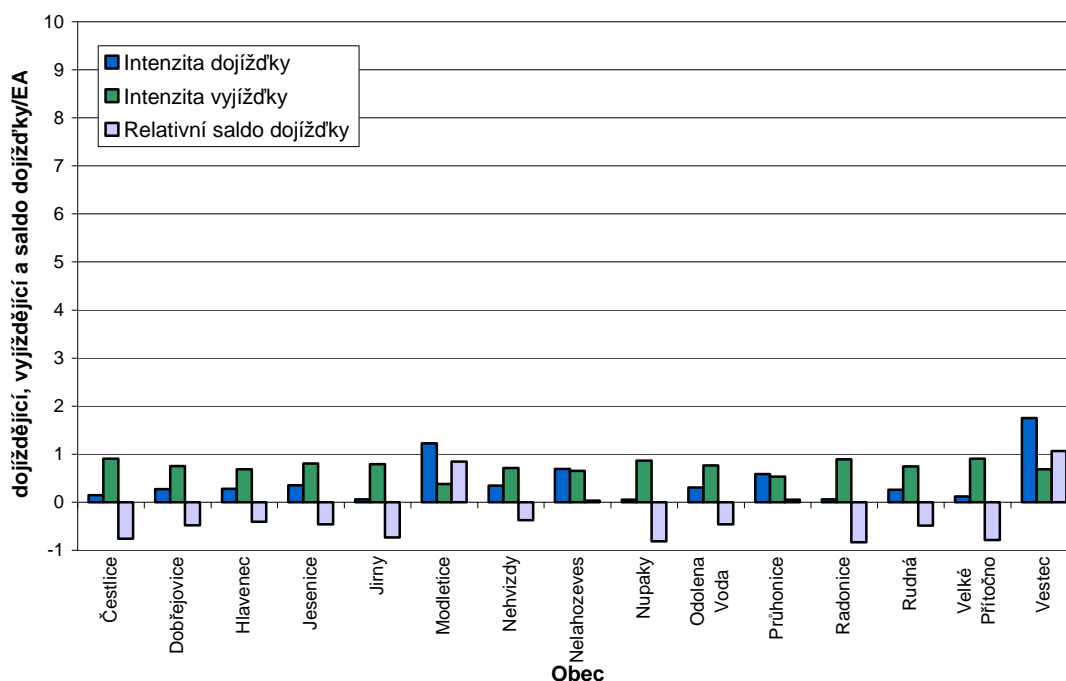
V rámci Česka je ekonomický i populační vývoj Prahy a Středočeského kraje nejrychlejší (Čermák, Hampl, Müller, 2009). Postupně se zvyšující životní úroveň obyvatel, která v případě Prahy a jejího okolí dosahuje výrazné dynamiky, dojížděku do zaměstnání také výrazně ovlivňuje. V tomto směru by měl mít pravděpodobný význam především rozvoj osobní automobilové dopravy, která teoreticky lidem umožňuje cestovat rychleji a pohodlněji na delší vzdálenosti. Automobil poskytuje značnou dopravní svobodu a akční radius obyvatel se tímto výrazně zvyšuje. Z tohoto předpokladu vychází hypotéza, že by se dojížděka za práci měla stát fragmentovanější. Skladba obcí ze kterých je realizována dojížděka by měla být širší.

V této části bude zhodnoceno, jakým způsobem se změnily hlavní proudy dojížděky do zaměstnání ve sledovaných obcích a další související ukazatelé tak, aby bylo možné na výše uvedené hypotézy nalézt odpověď.

5.2.1. Změny vybraných dojížděkových charakteristik sledovaných obcí mezi lety 1991 a 2001

Během deseti sledovaných let, což je možné považovat ze poměrně krátkou periodu, se zcela změnil charakter dojížděky do zaměstnání v obcích výběru. V roce 1991 pouze Modletice a Vestec vykazovaly viditelně kladné relativní saldo dojížděky (obrázek 5). Pouze v těchto dvou obcích tedy výrazně převažovala dojížděka (intenzita dojížděky) nad vyjížděkou (intenzitou vyjížděky) a saldo dojížděky se pohybovalo kolem úrovně počtu ekonomicky aktivních v obci. Proto se u Modletic a Vestce relativní saldo dojížděky pohybuje na hranici 1, která značí, že na jednoho ekonomicky aktivního připadá jeden dojíždějící. V další dvou obcích, Průhonicích a Nelahozevsi, také převažovala dojížděka do zaměstnání nad vyjížděkou, jednalo se ovšem o malý rozdíl a v poměru k ekonomicky aktivním se blížil nule. Ve zbylých obcích výběru již vyjížděka převažovala více a hodnota relativního salda dojížděky se pohybovala přibližně v rozmezí -0,4 až -0,8. Tyto obce tedy byly převážně vyjížděkové a ekonomicky aktivní z těchto obcí byli závislí na pracovních příležitostech poskytovaných v jiných obcích či městech. To je do značné míry souhlasný fakt s výsledky v tabulce 2 v kapitole 4. Většina obcí ve výběru měla v roce 1991 poměrně málo pracovních příležitostí a nedokázala pokrýt poptávku po práci vlastních obyvatel a ti tak byli nuceni za zaměstnáním z obce vyjíždět. Modletice a Vestec měly jako jediné dvě obce alespoň jedno pracovní místo na obyvatele již v roce 1991. Třetí a čtvrtou obcí v tomto směru byly Průhonice a Nelahozeves. Je tedy možné říci, že mezi ukazatelem počtu pracovních míst na obyvatele obce a (relativním) saldem dojížděky existuje jistá závislost. Skutečnost také koresponduje s tehdejším uspořádáním pražského metropolitního areálu, kdy existovala poměrně silná jednostranná závislost směrem od zázemí k jádru a integrace regionu se teprve začínala projevovat (Hampl 2005).

Obrázek 5 – Intenzita dojížděky a vyjížděky a relativní saldo dojížděky ve sledovaných obcích v roce 1991

Zdroj: vlastní výpočty, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

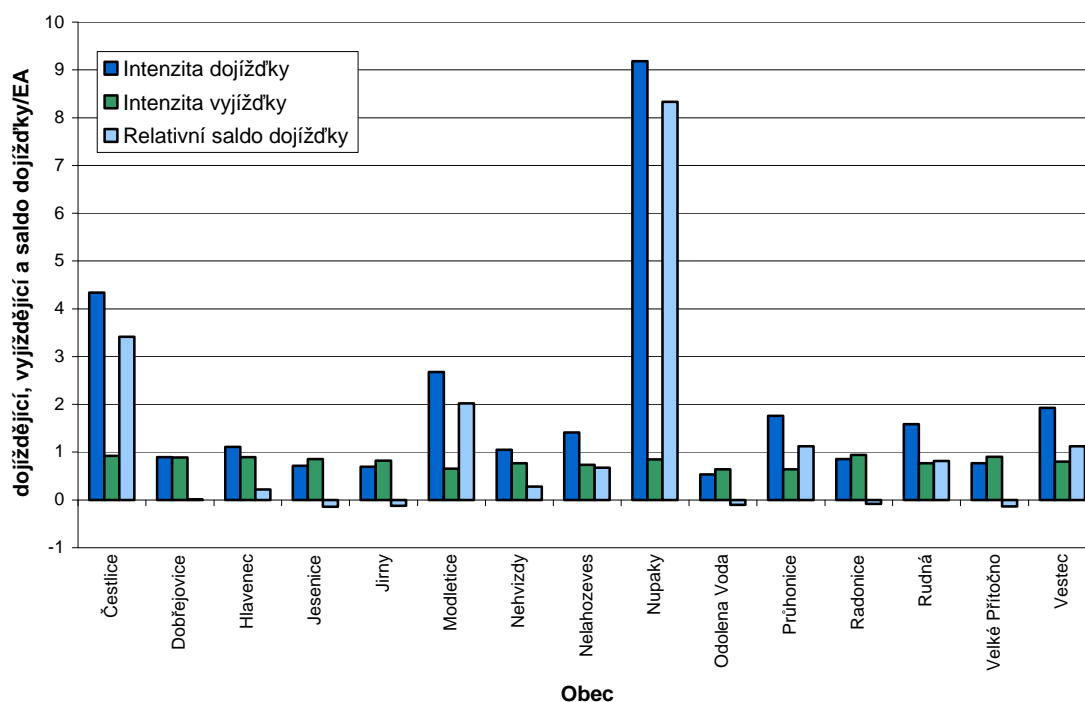
Poznámka: Intenzita dojížděky (vyjížděky) představuje poměr mezi počtem dojíždějících (vyjíždějících) a počtem ekonomicky aktivních v obci; relativní saldo dojížděky je rozdíl mezi počtem dojíždějících a vyjíždějících dělený počtem ekonomicky aktivních v obci; pod zkratkou EA uváděn počet ekonomicky aktivních v dané obci

Situace se do roku 2001 zásadním způsobem proměnila a v tomto roce je možné mluvit o víceméně opačném stavu (obrázek 6). V pěti obcích výběru sice vyjížděka stále převažovala nad dojížděkou, avšak vzhledem k počtu ekonomicky aktivních v těchto obcích se jednalo o malé rozdíly. Šlo o obce Jesenice, Jirny, Odolena Voda, Radonice a Velké Přítočno, tedy pět obcí s nejnižším počtem pracovních míst na obyvatele obce. V Dobřejovicích se saldo takřka rovnalo nule. Ostatní obce vykazovaly hodnotu salda dojížděky kladnou. Nejprudší změny proběhly v obci Nupaky, ve které mezi sledovanými lety radikálně narostl počet pracovních příležitostí při zachování obdobného počtu obyvatel. Více než dvojnásobně více dojíždějících než vyjíždějících bylo v roce 2001 také v obcích Čestlice, Modletice (obě více než 4 krát více), Rudná,

Průhonice a Vestec. Pomalejší dynamiku změny salda zaznamenala obec Nelahozeves, kde také pomalejším tempem rostl poměr počtu pracovních příležitostí a obyvatel obce.

Všechny obce výběru zaznamenaly změnu salda dojížd'ky kladným směrem. V roce 2001 již není možné ani jednu ze sledovaných obcí označit za výrazně vyjížd'kovou. Celkově je možné říci, že jde o souhlasný trend s vývojem vazeb mezi elementy v pražském metropolitním areálu. Odkud byla dojížd'ka do sledovaných obcí realizována je předmětem následující kapitoly. Číselné vyjádření změn intenzity dojížd'ky a vyjížd'ky a relativního salda dojížd'ky je uvedeno v příloze 2.

Obrázek 6 – Intenzita dojížd'ky a vyjížd'ky a relativní saldo dojížd'ky ve sledovaných obcích v roce 1991

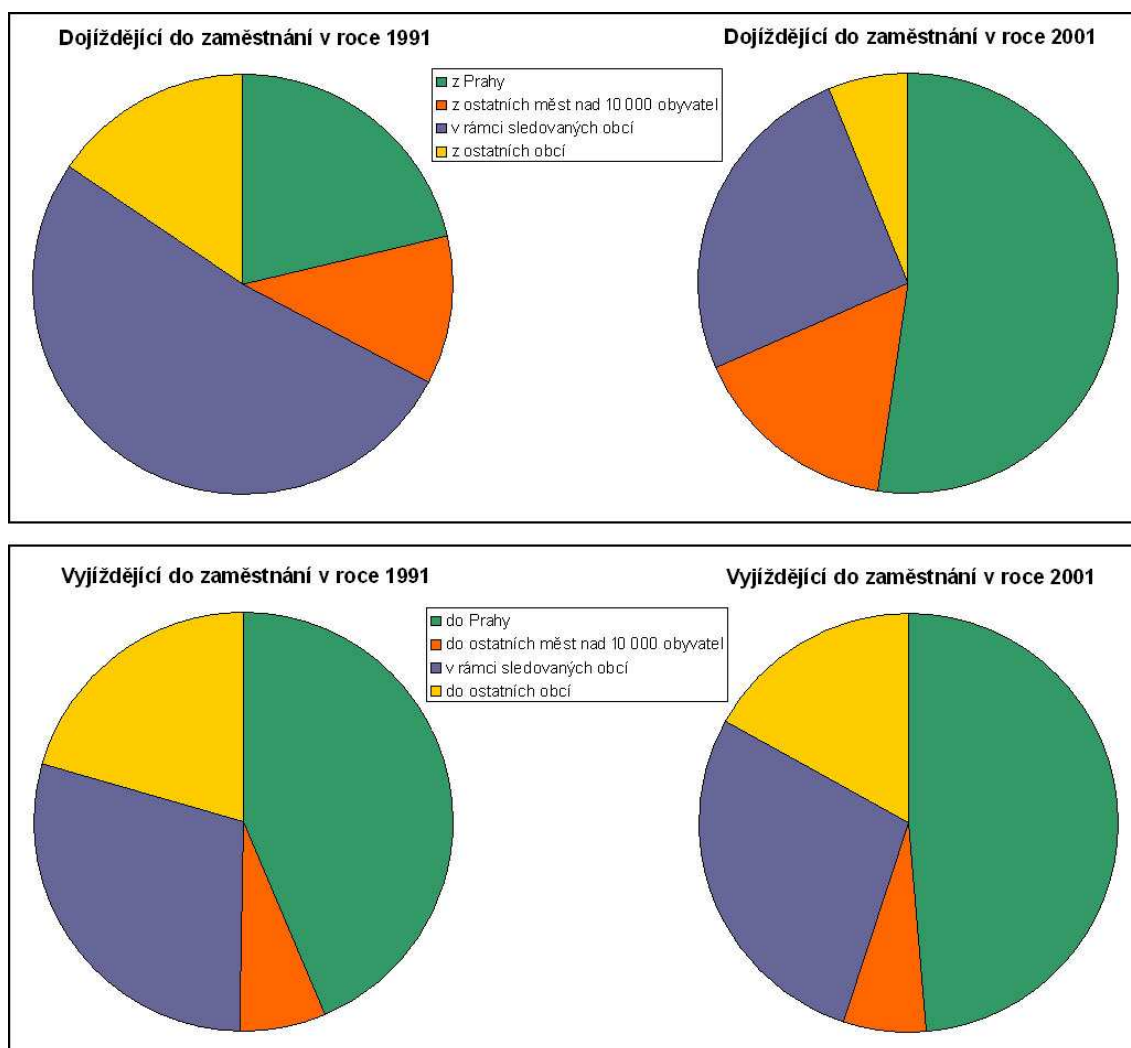
Zdroj: vlastní výpočty, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Poznámka: Intenzita dojížd'ky (vyjížd'ky) představuje poměr mezi počtem dojíždějících (vyjíždějících) a počtem ekonomicky aktivních v obci; relativní saldo dojížd'ky je rozdíl mezi počtem dojíždějících a vyjíždějících dělený počtem ekonomicky aktivních v obci; pod zkratkou EA uváděn počet ekonomicky aktivních v dané obci

5.2.2. Hlavní proudy dojížděky do zaměstnání do sledovaných obcí a jejich proměna mezi lety 1991 a 2001

Pokud se podíváme na sledované obce jako celek na obrázku 7, můžeme si povšimnout narůstající vázanosti Prahy na tyto obce. Zatímco v roce 1991 podíl obyvatel Prahy pracujících ve sledovaných obcích netvořil ani jednu čtvrtinu celkového počtu pracujících v nich, v roce 2001 se již jednalo o více než jejich polovinu. Zvýšil se také podíl dojíždějících z dalších významných měst v okolí. Naopak pracujících v rámci obce bydliště ubylo jak relativně přibližně na polovinu, tak i absolutně o necelých 10 %. Pravděpodobným vysvětlením může být fakt, že noví obyvatelé obcí zůstali spíše zaměstnání na svých původních postech a nově vytvořené příležitosti v obcích výběru obsazovali především zaměstnanci z Prahy, popřípadě dalších významnějších měst. Část pracujících v rámci své obce přemístila mezi lety 1991 a 2001 své pracoviště ze sledovaných obcí, což také vysvětluje mírný nárůst podílu Prahy v druhé části obrázku 7, která se týká vyjíždějících ze sledovaných obcí. Ve struktuře vyjížďkových destinací ale neproběhly mezi lety 1991 a 2001 žádné zásadní změny.

Obrázek 7 – Dojížd'ka a vyjížd'ka do zaměstnání mezi sledovanými obcemi a Prahou, ostatními městy nad 10 000 obyvatel, ostatními obcemi a v rámci sledovaných obcí v letech 1991 a 2001

Zdroj: vlastní výpočty, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Poznámka: započteny pouze proudy představující 3 a více procent pracovníků v obci

Dojíždějící z Prahy v roce 1991 netvořili ani v jednom případě sledovaných obcí majoritní podíl zaměstnaných. Tato situace se však s postupem času výrazně změnila (tabulka 4). Jak uvádí Hampl (2005), v pražském metropolitním areálu se v transformačním období výrazně změnila provázanost jednotlivých prvků a region byl více integrován v jeden celek. V praxi to znamená, že dojížděkové proudy z Prahy do naprosté většiny sledovaných obcí výběru výrazně posílily. Pokud do obce dojíždělo již v roce 1991 alespoň 3% pracovníků z Prahy, došlo vždy k navýšení tohoto proudu (tabulka 4) a průměrně se jednalo o téměř 20% nárůst. V obcích, u kterých byl na

začátku sledovaného období dojížděkový proud z Prahy nevýznamný (menší než 3%), došlo do roku 2001 k nárůstu jeho významu a již přesahoval 3 % ve všech těchto obcích s výjimkou Velkého Přítočna. V této obci zastalo roli Prahy město Kladno, které s Velkým Přítočnem přímo sousedí a vazby mezi těmito dvěma sídlami se výrazně posílily. Podíl dojíždějících z Kladna do Velkého Přítočna vzrostl přibližně dvojnásobně.

Tabulka 4 – Významné proudy dojížděvky do zaměstnání do sledovaných obcí a jejich proměna mezi lety 1991 a 2001

Obec pracoviště	Obec vyjížděvky (bydliště) v roce 1991	Počet dojíždějících		Obec vyjížděvky (bydliště) v roce 2001	Počet dojíždějících	
		abs.	%		abs.	%
Vestec	Jesenice	127	30,8	Praha	363	45,3
	Praha	71	17,2	Jesenice	82	10,2
	Vestec	63	15,3	Vestec	74	9,2
	Psáry	36	8,7	Psáry	37	4,6
	Zlatníky	32	7,7	Zlatníky	25	3,1
	Kamenice	20	4,8			
	Dolní Břežany	17	4,1			
	Celkový součet	366	88,6		581	72,5
Čestlice	Čestlice	20	39,2	Praha	596	67,8
	Praha	14	27,5	Říčany	31	3,5
	Brandýs nad Labem	3	5,9			
	Hrusice	3	5,9			
	Celkový součet	40	78,4		627	71,3
Dobřežovice	Dobřežovice	49	47,1	Praha	116	43,6
	Praha	11	10,6	Dobřežovice	30	11,3
	Říčany	10	9,6	Benešov	8	3,0
	Modletice	6	5,8			
	Celkový součet	76	73,1		154	57,9
Jesenice	Jesenice	179	35,4	Praha	400	42,9
	Praha	156	30,9	Jesenice	155	16,6
	Zlatníky	30	5,9	Psáry	45	4,8
	Jílové u Prahy	18	3,6			
	Kostelec u Křížků	16	3,2			
	Psáry	16	3,2			
	Celkový součet	415	82,2		600	64,3
Průhonice	Průhonice	410	44,3	Praha	1059	55,8
	Praha	385	41,6	Průhonice	322	17,0
	Celkový součet	795	85,9		1381	72,8
Nupaky	Nupaky	5	71,4	Praha	184	59,7
				Brno	15	4,9
	Celkový součet	5	71,4		199	64,6

Obec pracoviště	Obec vyjížd'ky (bydliště) v roce 1991	Počet dojíždějících		Obec vyjížd'ky (bydliště) v roce 2001	Počet dojíždějících	
		abs.	%		abs.	%
Modletice	Modletice	120	33,5	Praha	217	38,8
	Dobřejovice	37	10,3	Modletice	64	11,4
	Kamenice	25	7,0	Říčany	47	8,4
	Praha	25	7,0	Dobřejovice	31	5,5
	Popovičky	20	5,6	Velké Popovice	22	3,9
	Petrův	19	5,3			
	Čestlice	18	5,0			
	Říčany	13	3,6			
	Radějovice	12	3,4			
	Celkový součet	289	80,7		381	68,2
Jirny	Jirny	130	77,4	Praha	102	21,6
	Praha	12	7,1	Jirny	97	20,5
				Čelákovice	52	11,0
				Úvaly	25	5,3
				Šestajovice	22	4,7
				Brandýs nad Labem	20	4,2
	Celkový součet	142	84,5		318	67,2
Nehvizdy	Nehvizdy	126	45,3	Praha	104	21,7
	Čelákovice	57	20,5	Nehvizdy	87	18,1
	Praha	18	6,5	Čelákovice	75	15,6
	Vyšehořovice	16	5,8	Brandýs nad Labem	25	5,2
				Jirny	16	3,3
	Celkový součet	217	78,1		307	64,0
Radonice	Radonice	28	63,6	Praha	93	43,5
	Jenštejn	4	9,1	Čelákovice	21	9,8
	Podolanka	4	9,1	Radonice	13	6,1
				Brandýs nad Labem	11	5,1
	Celkový součet	36	81,8		138	64,5
Hlavenec	Hlavenec	45	52,9	Brandýs nad Labem	33	21,7
	Brandýs nad Labem	14	16,5	Mladá Boleslav	19	12,5
	Mladá Boleslav	9	10,6	Praha	15	9,9
				Benátky nad Jizerou	14	9,2
				Hlavenec	13	8,6
	Celkový součet	68	80,0		94	61,8
Nelahozeves	Nelahozeves	209	33,3	Kralupy nad Vltavou	229	25,2
	Kralupy nad Vltavou	186	29,7	Nelahozeves	143	15,8
	Veltrusy	57	9,1	Nová Ves	68	7,5
	Nová Ves	42	6,7	Veltrusy	50	5,5
	Ledčice	19	3,0	Lužec nad Vltavou	41	4,5
				Praha	36	4,0
	Celkový součet	513	81,8		567	62,5
Odolena Voda	Odolena Voda	580	43,6	Odolena Voda	772	40,4
	Praha	179	13,5	Praha	266	13,9
	Kralupy nad Vltavou	176	13,2	Kralupy nad Vltavou	216	11,3
	Celkový součet	935	70,4		1254	65,6

Obec pracoviště	Obec vyjížd'ky (bydliště) v roce 1991	Počet dojíždějících		Obec vyjížd'ky (bydliště) v roce 2001	Počet dojíždějících	
		abs.	%		abs.	%
Rudná	Rudná	366	49,3	Praha	770	32,3
	Praha	98	13,2	Rudná	303	12,7
	Drahelčice	36	4,8	Beroun	221	9,3
	Nučice	36	4,8	Kladno	136	5,7
	Beroun	33	4,4			
	Úhonice	31	4,2			
	Celkový součet	600	80,8		1430	59,9
Velké Přítočno	Velké Přítočno	34	44,7	Kladno	163	52,4
	Kladno	20	26,3	Velké Přítočno	34	10,9
	Malé Přítočno	4	5,3	Stochov	22	7,1
	Unhošť	4	5,3	Unhošť	11	3,5
	Celkový součet	62	81,6		230	74,0

Zdroj: vlastní výpočty, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Poznámka: V tabulce jsou uvedeny pouze dojížd'kové proudy, které představují 3 a více procent z celkového počtu pracovních příležitostí v dané obci a celkový součet je součtem pouze těchto proudů; pro porovnání jsou mezi dojížd'kové obce zařazeny a i vlastní obce, kterých se daný oddíl týká; absolutní počty dojíždějících jsou uvedeny ve sloupci označeném abs. a jejich podíl na celkovém počtu pracovních příležitostí v obci je uveden ve sloupci označeném %

Z řečených faktů vyplývá, že nejbližší centrální město mnohdy zcela rozhodujícím způsobem zvýšilo svou úlohu v dojížd'ce do daných obcí, což potvrzuje teorii o výraznější provázanosti jádra se zázemím. V řadě případů má změny dozajista za následek jev prostorových neshod v rozmístění pracovních příležitostí. Analýza dojížd'kových proudů v tabulce 4 tak koresponduje s výsledky z kapitoly 5.1. týkající se struktury pracovních příležitostí. Zejména u obcí Čestlice, Průhonice a Velké Přítočno můžeme tuto hypotézu potvrdit. Jistou roli však prostorové neshody s velkou pravděpodobností sehrály i ve vývoji dalších obcí. Zejména v obci Vestec se výrazně zvýšil podíl dojíždějících z Prahy, a jelikož se zde vzdělanostní struktura měnila s nízkou dynamikou, pravděpodobně i zde došlo ke zmíněným neshodám.

Ojedinelý případ v rámci výběru představuje obec Odolena Voda, kde se skladba obcí s nejvýznamnějšími dojížd'kovými proudy nezměnila. Podíly těchto obcí se navíc změnilly pouze v rozmezí maximálně 3,2 %. To i přes významný nárůst počtu obyvatel a počtu pracovních příležitostí v této obci značí významnou roli zdejších ekonomických subjektů. Jejich vliv tak společně s větší vzdáleností od Prahy znamenal, že největší část (více než 40 %) zaměstnaných v obci představovali i v roce 2001 místní obyvatelé a

tento stav se od toho původního příliš nelišil. Odolena Voda měla ze všech obcí ve výběru podíl vlastních obyvatel nejvyšší a u dalších obcí v pořadí dosahoval přibližně poloviny a méně.

Dalším zajímavým případem je obec Nupaky, kde se v roce 2001 její obyvatelé podíleli na pracovních příležitostech pouze 1,6 %. Vzhledem k faktu, že v obci v době sčítání obyvatelstva v roce 2001 žilo pouze 47 pracujících obyvatel a nacházelo se zde 327 pracovních příležitostí, je tento stav poněkud zkreslující. Přesto však v obci pracovalo pouze necelých 11 % z jejích obyvatel, obdobně jako tomu bylo v roce 1991. Nejvýznamnější dojížděkový proud vedl v roce 2001 s téměř 60 % z počtu pracovních příležitostí z hlavního města. Druhý nejvýznamnější v pořadí však vedl z Brna a představoval téměř 5 % zaměstnanců v obci. Dojížděka do Nupak je navíc velmi fragmentovaná, a podílelo se na ní v roce 2001 celkem 74 obcí, přičemž většina z nich se nenachází v pražském metropolitním areálu. Tyto indicie potvrzují poznatky z první části analýzy, a sice v tom, že se v Nupakách nachází řada atraktivních, dobře placených pozic, kvůli kterým jsou dojíždějící ochotni podstupovat i delší dojížděkovou trasu. Dalším možným nepřímým důkazem o této domněnce je fakt, že do obce je z Prahy poměrně špatné spojení hromadnou dopravou, v nejkratším intervalu jednou za hodinu (Jízdní řády IDOS 2010). Z tohoto důvodu je obec méně vhodná pro dojíždění hromadnou dopravou, kterou ve větší míře využívají obecně především hůře kvalifikovaní a tudíž méně majetní pracovníci. Díky těmto poznatkům se obec jeví jako velmi vhodná ke zpracování do případové studie.

Z analýzy dále vyplývá odpověď na otázku, zda-li se zvýšila fragmentovanost dojížděky do sledovaných obcí. K tomuto procesu skutečně došlo a ve všech sledovaných obcích poklesl celkový podíl dojíždějících, kteří byli součástí proudů představujících 3 a více procent z celkového počtu pracovních příležitostí ve sledovaných obcích. Podíl těchto významnějších proudů klesl mezi lety 1991 a 2001 z téměř 81 % na 66 %. K tomuto číslu dospějeme, pokud v tabulce 4 sečteme celkové podíly za jednotlivé obce a výsledek počtem obcí vydělíme. Rapidně se také zvýšil počet obcí, ze kterých dojížděka probíhala. Příkladem může být obec Průhonice, do které v roce 1991 dojížděli pracovníci z celkem 53 obcí, přičemž do roku 2001 tento počet stoupl již na 226. Podobný vývoj lze zaznamenat i v řadě dalších obcí výběru. Výjimkou v tomto směru je obec Odolena Voda, kde celkový podíl obcí s minimálně 3% dojížděkovým proudem klesl pouze o 5 % a počet obcí, ze kterých byla realizována

dojíždka, stoupl ze 132 v roce 1991 na 174 v roce 2001. To opět hovoří o větší míře zachování stavu ze začátku 90. let 20. století.

Posledním, nikoliv však nejméně důležitým, je poznatek o vlivu prostorového aspektu na dojížděkové proudy. Z tabulky 3 vyplývá, že všechny obce na jihovýchodě Prahy měly v roce 2001 největší procento pracovníků dojíždějících z Prahy, přičemž jejich podíl v roce 1991 ani v jednom ze sedmi případů těchto obcí nebyl majoritním. Podobná situace platí i pro obce na východ od Prahy a obec Rudnou s tím rozdílem, že průměrný podíl Prahy v roce 2001 byl přibližně poloviční, než v případě obcí v jihovýchodní části pražského metropolitního areálu. Odlišná situace platí pro obce na sever a severovýchod od Prahy – Nelahozeves, Odolena Voda a Hlavenec. U nich se s velkou pravděpodobností projevila větší dojezdová vzdálenost z Prahy a také horší dopravní spojení s centrem metropole. Provázanost zázemí s jádrem metropolitního areálu funguje více na krátkou vzdálenost. Roli Prahy v případě vzdálenějších obcí na sever a severovýchod od ní supluje lokální centra, jako například Kralupy nad Vltavou nebo Brandýs nad Labem. U obce Velké Přítočno se jedná o velmi podobný případ, kdy je obec svázána především s městem Kladno.

5.2.3. Shrnutí poznatků z analýzy změn dojížděky do zaměstnání

V kapitole 5.2. byla nastíněna změna, která proběhla v dojížděkových vazbách mezi Prahou a vybranými obcemi jejího zázemí mezi lety 1991 a 2001. Je možné tvrdit, že na základě výsledků analýzy se provázanost Prahy s jejím zázemím výrazně posílila. Ve výběru byly identifikovány dvě výjimky, které tvoří obce Velké Přítočno a Odolena Voda. Velké Přítočno zůstalo vázáno především na přímo sousedící Kladno, které zde supluje roli Prahy. Případ obce Odolena Voda je poměrně složitější. Vliv dojíždějících z hlavního města se v zásadě nezměnil a převažující skupinou zaměstnaných v obci jsou její vlastní obyvatelé. To naznačuje, že v obci přetrvávají určité faktory, které zde působily již dříve. Jednat se bude zejména o místní zaměstnavatele. U zbylých obcí v analýze vyplynulo zvýšení provázanosti s centrálním městem. O regionu tak je možno říci, že přechází do nadnodální formy uspořádání s rostoucím významem vzájemných vazeb mezi prvky metropolitního areálu (Hampl 2005).

5.3. Zhodnocení výsledků analýzy

Na závěr celé analýzy zbývá pouze zhodnocení jejích výsledků a komentář k jednotlivým analyzovaným obcím, u kterých je nyní možné blíže specifikovat vliv na jejich okolí, vztah k centrálnímu městu a funkci v rámci metropolitního areálu.

- Obce Průhonice a Čestlice se staly významně komerčně suburbanizovanou lokalitou, nově nabízející pracovní pozice zejména pro méně kvalifikované pracovníky. Z tohoto důvodu zde poklesl podíl zaměstnanců s vysokoškolským vzděláním. Obce byly zařazeny do vzdělaností skupiny 3, značící nízkou dynamiku změn ve struktuře pracovních příležitostí, avšak s nadprůměrnou výslednou úrovní struktury. Výrazně se zvýšila provázanost s Prahou, jako místem, kde významné procento zdejších zaměstnanců bydlí. Tyto dvě obce se také proto staly výrazně dojížděkovými.
- Obce Dobřejovice a především pak Nupaky se z poměrně málo významných pro okolí v roce 1991 staly dynamicky se měnícími obcemi s řadou kvalifikovaných pracovních příležitostí a jako jediné dvě obce byly zařazeny do skupiny 1. Jednalo se tedy o obce s vysokou dynamikou změn a výslednou úrovní struktury pracovních příležitostí. Jejich provázanost v rámci metropolitního areálu však také významně vzrostla a hlavní město mělo v roce 2001 majoritní podíl na dojížděci do nich. V případě Nupak takřka 60%. Nupaky jsou proto vhodným kandidátem pro podrobnější průzkum v případové studii.
- Obec Modletice se nachází na pomezí dvou prozatím jmenovaných skupin. Vzdělanostní složení zaměstnaných se do roku 2001 posunulo kladným směrem k téměř dvou a půl násobnému podílu vysokoškoláků oproti roku 1991. Ten ale nedosahoval ani poloviny podílu v Nupakách a Dobřejovicích a obec byla tímto zařazena do skupiny 2. I v případě Modletic se Praha stala nejvýznamnějším dojížděkovým proudem, avšak ne tak významným jako ve čtyřech předchozích případech. Vývoj počtu pracovních příležitostí zde byl kladný, avšak celkově pouze průměrně dynamický.
- Obce Jesenice a Vestec pro Prahu v rozmezí sledovaných let představovaly především důležitou zónu residenční suburbanizace, a proto zde dynamika růstu pracovních příležitostí na obyvatele obce nebyla v rámci sledovaného souboru obcí příliš vysoká. Zásadně se změnila vzdělanostní struktura pracovníků v těchto dvou

obcích. Shodně došlo ke zřetelnému poklesu podílu zaměstnanců se základním vzděláním a naopak vzrostl podíl jak středoškoláků, tak především vysokoškoláků zaměstnaných v obci. To značí rozšiřování počtu především kvalifikovaných pracovních pozic. Dynamika růstu v jejich případě byla podprůměrná. V případě obce Jesenice byla ale výsledná úroveň velmi nadprůměrná a obec připadla do skupiny 3. Vestec průměrné úrovně nedosáhl a připadl do čtvrté skupiny. I v případě těchto dvou obcí došlo ke zvýraznění vlivu a provázanosti s hlavním městem, přičemž podíl dojíždějících do zaměstnání z Prahy se blížil u obou dvou obcí polovině.

- Obec Velké Přítočno se v několika směrech vymykala sledovanému souboru obcí. Především u ní Praha nefigurovala mezi dojížděkovými proudy s podílem nad 3 %. Její funkci do značné míry převzalo město Kladno. Dále zde jako u jediné obce výrazně poklesl podíl středoškolsky i vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců a narostl počet pracovníků pouze se základním vzděláním (skupina 4). Za tento vývoj je možné přikládat odpovědnost především nárůstu počtu hůře kvalifikovaných pracovních pozic na území obce v průmyslové zóně Kladno-jih. Vliv Kladna ve smyslu podílu počtu pracovníků dojíždějících z něj se za sledované období zdvojnásobil, což značí podobně jako ve všech předchozích případech zvýraznění vzájemné závislosti mezi jádrem a sledovanou obcí. Velké Přítočno zůstalo se záporným dojížděkovým saldem spíše vyjížděkovou obcí.
- U obce Rudná se dojížděková provázanost s Prahou také zvýšila, nedosáhla ale na úroveň obcí na jihovýchod od Prahy. Obec se z výrazně vyjížděkové stala výrazně dojížděkovou a v roce 2001 byla místem pracoviště obyvatel z velkého množství okolních obcí. Fragmentovanost dojížděky byla v případě Rudné značná. Vysoký, více než trojnásobný, byl nárůst počtu pracovních příležitostí. Nově vznikající pracovní místa byla častěji s vyšší kvalifikací, jelikož zde výrazně vzrostl podíl počtu středoškolsky i vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců, v obou případech o více než 60 %. Rudná se pohybovala na pomezí třetí a čtvrté skupiny.
- V případě obcí Nelahozeves a Odolena Voda se již projevila vyšší vzdálenost od centrálního města a dojížděkové vazby s ní proto nedosáhly úrovně většiny ostatních obcí. V případě Nelahozeves se zvýšil význam blízkých Kralup nad Vltavou. Odolena Voda si vzácně víceméně udržela relativní hodnoty proudů dojížděky. Dynamika růstu počtu pracovních příležitostí dosáhla v rámci sledovaného souboru obcí podprůměrné úrovně, avšak vývoj vzdělaností struktury byl v obou obcích

kladný a velmi se podobal tomu v obci Rudná. Obec Odolena voda si navíc jako jediná ze čtyř obcí, které v roce 1991 měly více než 10% podíl vysokoškolsky vzdělaných zaměstnanců, dokázala množství kvalifikovanějších pozic absolutně i relativně navýšit. Obec byla zařazena do třetí skupiny, ovšem vzhledem k její původní velikosti a struktuře pracovních míst zde nemohlo k výrazně dynamickým změnám dojít. V případě Nelahozevse byly změny ve struktuře pracovních míst velmi dynamické, ale v roce 2001 nedosahovaly průměru za všechny obce výběru a přiřazena byla tudíž skupina 2.

- Obec Hlavenec, podobně jako Nelahozeves a Odolena Voda, kvůli větší vzdálenosti od centra metropolitního areálu zvýraznila svoje vazby na Prahu méně. Současné s Prahou tak vzrostla provázanost s Brandýsem nad Labem a také Mladou Boleslaví. Vzdělanostní struktura zaměstnaných v obci se vyvinula spíše negativně, kdy přibližně o čtvrtinu klesl podíl vysokoškolsky vzdělaných (skupina 4).
- Původně poměrně nevýznamná obec Radonice zaznamenala během sledovaného období dynamický vývoj počtu pracovních příležitostí, jednalo se ve větší míře o více kvalifikované pozice, jelikož podíl vysokoškolsky vzdělaných pracovníků se zvýšil více než dvou a půl násobně a počet středoškolsky vzdělaných pak více než pětkrát. Podobný vývoj zaznamenaly i blízké obce Nehvizdy a Jirny. Všechny tři obce však měly v roce 1991 osm až devět zaměstnanců z deseti pouze se základním vzděláním, a proto výsledné hodnoty nepřesáhly průměr z celku sledovaných obcí. Všechny tři obce byly zařazeny do druhé skupiny obcí dle struktury pracovních příležitostí. Všechny také zaznamenaly obdobný vývoj dojížděvky z Prahy, která v roce 2001 držela nejvyšší podíl dojíždějících do nich, i když v případě Jirn a Nehvizd se jednalo jen přibližně o pětinu zaměstnaných v obci. Jirny a Radonice zůstaly i v roce 2001 převážně vyjížděkovými. Saldo dojížděvky do nich mělo negativní charakter.

Výsledky z analýzy změn dojížděvky do zaměstnání do jisté míry korespondovaly se změnami ve vzdělanostní struktuře. Evidentní je přítomnost jevu prostorových neshod v některých obcích výběru, kde se rozvinuly především koncentrace méně kvalifikovaných pracovních pozic. Naopak byl také prokázán fakt o vzniku koncentrací kvalifikovanějších pracovních příležitostí. Zpravidla ve větší vzdálenosti od jádra metropolitního areálu.

Analýza dále potvrdila hypotézu o větší roztržitosti dojížděky do analyzovaných obcí. Narostl počet obcí, ze kterých byla dojížděka v roce 2001 realizována a také došlo ke zvýšení vzdálenosti, na kterou byli zaměstnanci ochotni do zaměstnání cestovat. Tyto výsledky souvisejí se zvyšující se mobilitou obyvatel v pražském metropolitním regionu a pravděpodobně i v celém Česku.

Na druhou stranu se prozatím nepodařilo prokázat vznik nových jader v zázemí, jelikož žádná z obcí v analýze nesplnila požadavky z definice. V případové studii bude s tímto výsledkem konfrontován současný stav v obci Nupaky, která byla na základě poznatků z analýzy do studie vybrána.

Zcela na závěr by bylo vhodné shrnout sledovaný soubor obcí jako celek, což však není zcela úplně možné. Pouze z některých pohledů lze změny v souboru sledovaných obcí hodnotit generalizovaně. Spojujícím prvkem mezi analyzovanými obcemi byl nárůst provázanosti s Prahou. Pracovníci z Prahy pro tyto obce znamenali v roce 2001 významnou a ve většině případů dokonce majoritní část zaměstnanců. Stejně tak se zvýraznila funkce Prahy jako dojížděkové destinace pro sledované obce. Dalším společným prvkem, který částečně vychází již výběru obcí pro analýzu, byl změna salda dojížděky kladným směrem. Z analýzy a také logiky věci vyplývá zákonitost mezi relativním růstem počtu pracovních příležitostí na obyvatele obce a růstem salda dojížděky ve sledovaných obcích.

Sledované obce zastávají v rámci pražského metropolitního areálu různé funkce, některé představují především zóny komerční suburbanizace, jiné naopak poskytují prostor pro rezidenční formu suburbanizace a ekonomické subjekty se do nich přesunují až následně. Další obce kombinují více forem rozvoje, či jen navazují na stav, který zde existoval již dříve před rokem 1989 a částečně ho rozvíjí. Různá je i dynamika procesů probíhajících v analyzovaných obcích.

6. Případová studie obce Nupaky

Poslední průřezová data, která bylo možné použít v této práci, pochází ze sčítání obyvatel v roce 2001. Jsou tedy už téměř deset let stará, což v rychle se měnícím metropolitním prostředí České republiky znamená zásadní časový úsek. Jelikož terénní sběr dat pro všechny obce účastnící se analýzy by byl nejen velmi zdoluhavý, ale také neefektivní a do určité míry i zbytečný, bude v této kapitole formou nárazového terénního šetření přiblížen další průběh změn v jediné vybrané obci, Nupakách.

Zaměření případové studie bude především na zhodnocení případných změn v počtu a charakteru pracovních míst po roce 2001, vývoj prostorových vazeb v rámci metropolitního areálu i mimo něj a obecně celkový vývoj obce od roku 1991 do současnosti. Následně bude projektován i další možný vývoj v obci.

6.1. Výběr obce pro případovou studii a její postup

Výběr obce Nupaky do studie proběhlo především na základě velmi kladného vývoje počtu pracovních příležitostí, které byly z velké části kvalifikované a obec tímto generovala velmi zajímavé územní vazby. Pracovních míst v obci relativně přibýlo mezi lety 1991 a 2001 více než 37 krát. Obec, která původně nabízela minimum pracovních příležitostí, se během deseti let, především díky dobré poloze v blízkosti dálnice D1 a ve stále relativně příznivé vzdálenosti od Prahy, stala místem práce pro více než tři sta zaměstnanců. V počtu pracovních příležitostí se ze 384 obcí pražského metropolitního areálu nacházela v roce 2001 na 94. místě a svoje pořadí si oproti roku 1991 „vylepšila“ o 267 pozic, což je nejvíce ze všech obcí pražského metropolitního areálu. Navíc je velmi pravděpodobné, že rozvoj obce bude nadále pokračovat směrem, jaký byl nabrán během sledovaného období.

Dynamika změn ve vzdělanostní struktuře dojíždějících do zaměstnání byla v Nupakách enormní a výsledná úroveň byla za všech obcí nejvyšší. Z toho vyplývá, že nově vzniklé pracovní příležitosti byly z velké části určeny pro kvalifikované pracovníky. Absolutní počet obyvatel, kteří dojížděli či spíše docházeli do zaměstnání

v rámci obce, zůstal přibližně zachován, protože počet obyvatel mezi lety 1991 a 2001 stoupl pouze velmi mírně. Nová pracovní místa připadla především dojíždějícím z Prahy, ale zajímavý je 5% podíl Brna na dojížděci do obce. Téměř všichni dojíždějící z Brna byli vysokoškolsky vzdělaní. Zbytek pracujících v obci Nupaky dojížděl ze širokého spektra okolních, ale také i poměrně značně vzdálených obcí.

Jak již bylo řečeno, v Nupakách mezi lety 1991 a 2001 počet obyvatel téměř stagnoval. Je však možné očekávat, že zalidnění obce v průběhu času poroste a pokud k tomuto procesu již došlo, bude tento fakt v rámci studie uveden. Otázkou zůstává, zda-li případní noví obyvatelé obce zaujmou část pracovních příležitostí v Nupakách, nebo pro ně obec zůstane pouze místem bydliště.

Zbývá ještě zmínit konkrétní postup, dle kterého bude případová studie probíhat. V rámci základních informací o obci bude uvedena poloha v pražském metropolitním areálu a dopravní síti České republiky a také bude stručně okomentován vývoj počtu obyvatel v obci. Další část studie bude zaměřena na vývoj komerční i rezidenční zástavby v obci a zhodnoceny budou služby, které jsou obyvatelům Nupak k dispozici. Největší pozornost bude věnována zaměstnavatelům na území obce, struktuře a počtu poskytovaných pracovních příležitostí. Určeny budou nejdůležitější zdrojová místa dojížděky do Nupak a také způsoby dopravy zaměstnanců. Na závěr studie již bude pouze zhodnocen celkový průběh změn, vliv obce na její okolí a její možný budoucí vývoj.

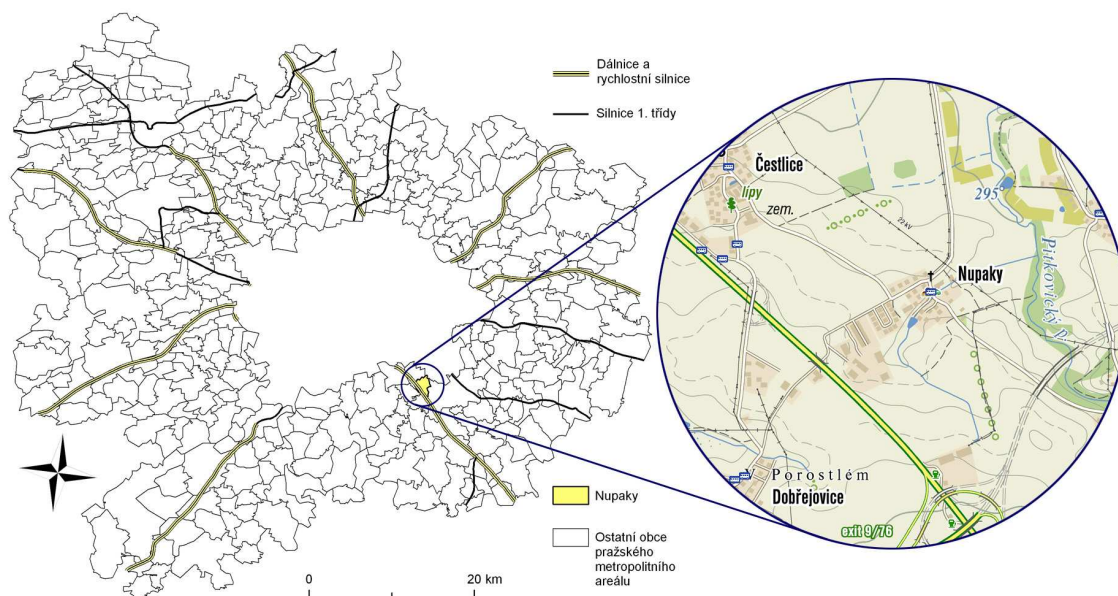
6.2. Základní informace o obci Nupaky

Obec Nupaky se nachází na jihovýchod od Prahy, se kterou také přímo sousedí (obrázek 8). Dále sdílí hranice s obcemi Čestlice, Dobřejovice a Říčany. Formálně obec vznikla v roce 1991 oddělením od katastru obce Čestlice. Přímou přes její území vede dálnice D1 přibližně svým osmým až devátým kilometrem. Obec je obklopena převážně zemědělskými plochami a leží na velmi málo sklonitém terénu. Pro stavební účely je její okolí vhodné.

Napojení na železniční síť obec nemá, nejbližší vlaková zastávka je v Říčanech u Prahy. Tento nedostatek je nahrazen přítomností dálnice D1, ze které na Nupaky přímý sjezd není, blízký je ovšem na Říčany respektive Čestlice. Přímou přes území obce bude vést v současnosti budovaný jižní úsek pražského okruhu se sjezdem na blízké Lipany.

Dostupnost příměstskými autobusovými spoji je již obtížnější. V obci má zastávku linka 385 s trasou z pražského Opatova do Říčán. Ve všední dny jezdí jeden spoj za hodinu s prvním příjezdem okolo 6:00h z Opatova a v 5:15h z Říčán. Posíleny jsou ranní spoje, přičemž znatelně více je posílen směr z Říčán, ze kterých je dojížděkový čas roven méně než polovině času potřebnému k dojezdu z Prahy (z Prahy – Opatova trvá jízda 27 minut). Víkendové spoje jezdí přibližně jednou za dvě hodiny a v menší části dne než spoje v pracovním týdnu. Je však nutné podotknout že Nupaky jsou pouze transitní zastávkou na trase z Říčán do Čestlic. Jak bude uvedeno dále, hlavní podíl pracujících v Nupakách se přepravuje osobními automobily.

Obrázek 8 – Umístění obce Nupaky v rámci pražského metropolitního areálu a přehledová mapa obce

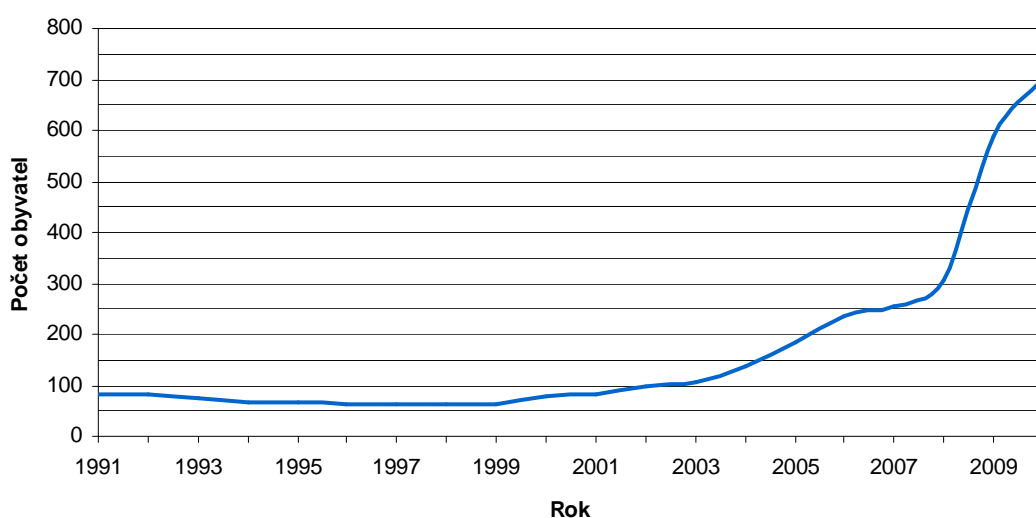

Zdroj: <http://www.mapy.cz/>; grafický výstup z programu ArcGIS

Nupaky byly krátce po svém vzniku v roce 1991 pro migranty neatraktivní. V první polovině 90. let Nupaky dokonce populačně mírně ztrácely (obrázek 9). Po roce 1996 se však tento trend zvrátil a postupem času se jeho průběh začal značně dynamizovat s malým výkyvem v období 2006 a 2008. V rozmezí let 2002 až 2010 se počet obyvatel obce zvýšil přibližně sedmkrát na zhruba 700 obyvatel v závěru roku 2009. Tento vývoj dobře odpovídá rozvojovým etapám v zázemí Prahy, které uvádí Ouředníček a Posová (2006) a blíže byly popsány v kapitole 3.

Výrazný nárůst počtu obyvatel se projevil pravděpodobně také díky dobré dostupnosti obce osobní dopravou a relativně malé vzdálenosti do centra metropolitního areálu. Rozvoj obytné zástavby byl definován již v územním plánu z roku 2002, uvedeným na oficiálních stránkách obce (Nupaky.info 2010). Projektovaný počet obyvatel v rámci první etapy rozvoje velmi přesně odpovídal realitě z počátku roku 2010. V plánované druhé etapě má dojít k nárůstu o dalších 380 obyvatel.

Obrázek 9 – Vývoj počtu obyvatel v obci Nupaky mezi lety 1991 a 2010

Zdroj: Databáze demografických údajů za obce ČR, <http://www.czso.cz/>

6.3. Vývoj zástavby na území obce v posledních dvaceti letech a přítomnost služeb v obci

Komerční zástavba v obci vznikala téměř kontinuálně v průběhu uplynulých dvaceti let. Na ortofografických snímcích (obrázek 10) je možné vidět stav v letech 2002 a 2008 a zakresleny jsou v něm i plochy, na kterých vznikly pobočky dalších firem po roce 2008. Novější letecké snímky v době vzniku práce nebyly veřejně k dispozici. Komerční výstavba nadále pokračuje a i v současnosti se na území obce buduje další komerční areál. Ze stavu na ortofotografii z roku 2002 je možné částečně odvodit další vývoj.

Obytná zástavba v obci se začala výrazně rozvíjet až od roku 2002. Do té doby v Nupakách rezidenční suburbanizace v podstatě neprobíhala. Po roce 2002 začala

postupně vznikat obytná zóna západním směrem od původního sídla. Co však na snímcích na obrázku 11 není možné vidět, je další nově vzniklá rezidenční zóna jižně od původní zástavby, která se dále buduje a ještě není obydlená (obrázek 10).

Obrázek 10 – Nově vybudované obytné domy na jihu obce Nupaky

Zdroj: vlastní snímek

V obci v současnosti dochází také k razantní úpravě infrastruktury. Rekonstruuji se pozemní komunikace pro automobily i chodce tak, aby vyhověly rostoucímu počtu obyvatel. Subjektivně je v obci příjemné životní prostředí a rušivé vlivy z dálnice D1 jsou stěží postřehnutelné. Obytná zástavba je dle územního plánu budována s ohledem na pohodlí obyvatel. Vzniknout mají nové zalesněné a zatravněné plochy na úkor zemědělské půdy a obytné domy mají být přirozeným způsobem odděleny od komerčních areálů. Kladem nově vznikající obytné zóny na jihu obce je také zároveň budovaná infrastruktura (obrázek 10).

Obrázek 11 – Vývoj zástavby na území obce Nupaky mezi lety 2002 a 2008

Zdroj: Mapy.cz, <http://www.mapy.cz/>; vlastní pozorování

Poznámka: modře – nová obytná zástavba stojící v jednotlivých letech; červeně – obytná zóna vznikající po roce 2008; žlutě – komerční zástavba stojící v jednotlivých letech; bíle – komerční zástavba vznikající po roce 2008

V obci se nachází poměrně malé množství subjektů zaměřených na uspokojení denních potřeb jejích obyvatel. Celkem je v obci možné nalézt dvě restaurační zařízení. Hospoda u Dřevorubce se nachází v původní zástavbě zcela na severu. Jedná se o standardní restauraci, která zvenku i zevnitř působí slušným dojmem. Dozajista však neuspokojí především náročnější obyvatele nebo návštěvníky. Druhá restaurace je součástí Hotelu U Věže. Samotný hotel je označen čtyřmi hvězdičkami a je možné jej považovat za luxusní. Nachází se v nové zástavbě označené na obrázku 11 modrou barvou. Hotel je poměrně nadstandardně vybavený a umožňuje také pořádání firemních meetingů. V areálu Hotelu se dále nachází pekárna a cukrárna.

Uprostřed původní zástavby se nachází ještě pneuservis, který však výčet služeb v obci uzavírá. Veškeré další potřeby obyvatel obce tak mohou být uspokojeny například v blízkých Říčanech nebo v komerční zóně v Čestlicích.

6.4. Pracovní příležitosti v obci

Hlavním důvodem, proč byly Nupaky zařazeny do případové studie, byl rychlý růst počtu pracovních příležitostí a jejich struktura (výrazný podíl kvalifikovaných pozic). K censu z roku 2001 měla obec 327 pracovních příležitostí, avšak při pohledu zpět na obrázek 11 je téměř jisté, že tento počet od roku 2001 dále výrazně stoupl. V obci přibýlo nejméně dalších sedm zaměstnavatelů označených na obrázku 12 modrou barvou.

Obrázek 12 – Rozmístění významných zaměstnavatelů na území obce Nupaky v současnosti

- 1 – Meeting Hotel u Věže Praha
- 2 – zemědělský areál
- 3 – Noris Czech Republic
- 4 – Carrier Transicold
- 5 – TESCO
- 6 – CZECH International
- 7 – Rajapack
- 8 – ALCAR BOHEMIA
- 9 – Plastoplan
- 10 – Hagleitner
- 11 – JUB
- 12 – SPONA
- 13 – HANÁK NÁBYTEK/FOR BABY
- 14 – vznikající areál

Zdroj: Mapy.cz, <http://www.mapy.cz/>, vlastní pozorování, <http://nupaky.info>

Poznámka: červeně – zaměstnavatelé působící již před rokem 2002; modře – nově příchozí zaměstnavatelé po roce 2002

Pro studii jsou důležití především ti zaměstnavatelé, kteří do Nupak přišli až po roce 2001 (tabulka 5), protože souhrnná data za rok 2001 jsou k dispozici. Pokud

k původním datům přičteme údaje o zaměstnavatelích působících nově od roku 2001 a později, měli bychom přibližně dospět k současnému stavu. Za zaměstnavatele působící v obci již před rokem 2001 budou považováni ti, které je možné vidět na části obrázku 11 týkající se roku 2002. Rozdíl mezi roky 2001 a 2002 bude tudíž zanedbán. Data v tabulce 5 byla získána osobními rozhovory autora práce s představiteli dotyčných společností, jejichž pracovní pozice v rámci dané společnosti je také uvedena. Těm byly položeny připravené otázky týkající se jimi poskytovaných pracovních příležitostí. Mimo společnosti Spona, s.r.o se vyjádření podařilo získat od všech zaměstnavatelů, kteří do obce přišli po roce 2002.

Tabulka 5 – Zaměstnavatelé nově působící v obci Nupaky po roce 2002

Zaměstnavatel	ALCAR BOHEMIA, s.r.o.
Sféra zájmu firmy	Velkoobchod s litými a kovanými koly
Funkce pobočky	Centrála v ČR, velkoobchod, sklad
Počet zaměstnanců	25
Charakter poskytovaných pracovních příležitostí	Management, administrativa, skladové a manipulační práce
Bydliště zaměstnanců	Různé – okolní obce, Praha a výrazně vzdálenější destinace
Způsob dopravy zaměstnanců	Výrazně převažuje doprava osobními automobily
Další informace	Firma je původem z Rakouska
Poskytovatel informací	Marketing manager
Zaměstnavatel	HAGLEITNER HYGIENE ČESKO s.r.o.
Sféra zájmu firmy	Distribuce zařízení pro hygienu
Funkce pobočky	Centrála v ČR, velkoobchod, distribuce, sklad
Počet zaměstnanců	29
Charakter poskytovaných pracovních příležitostí	Management, obchodní zástupci, administrativa, skladové a manipulační práce
Bydliště zaměstnanců	Převážně okolí Prahy, méně Praha
Způsob dopravy do zaměstnání	Výrazně převažuje doprava osobními automobily
Další informace	Firma je původem z Rakouska
Poskytovatel informací	Manager logistiky
Zaměstnavatel	JUB, a.s.
Sféra zájmu firmy	Prodej barev a omítek
Funkce pobočky	Sklad a prodejna
Počet zaměstnanců	9
Charakter poskytovaných pracovních příležitostí	Převážně skladové práce, vedoucí pobočky, technik, obchodní asistenti
Bydliště zaměstnanců	Převažuje Praha
Způsob dopravy zaměstnanců	Výrazně převažuje doprava osobními automobily
Další informace	Firma původem ze Slovinska, centrála pro ČR se nachází v městě Milevsko
Poskytovatel informací	Obchodní asistentka

Zaměstnavatel	Plastoplan, s.r.o.
Sféra zájmu firmy	Distribuce, technický servis a poradenství v oblasti technických plastů a termoplastů
Funkce pobočky	Centrála pro ČR, sklad a distribuce
Počet zaměstnanců	11
Charakter poskytovaných pracovních příležitostí	Management, administrativa, skladové a manipulační práce
Bydliště zaměstnanců	Praha, okolní obce
Způsob dopravy do zaměstnání	Osobními automobily
Další informace	součást holdingu Plastoplan GmbH, zastoupení v sedmi evropských zemích
Poskytovatel informací	Ředitel firmy
Zaměstnavatel	Spona, s.r.o.
Sféra zájmu firmy	Distribuce potřeb pro prodejny
Funkce pobočky	Sklad, vzorkovna, servis
Počet zaměstnanců	Přibližně 10
Charakter poskytovaných pracovních příležitostí	Převážně skladové činnosti, vedoucí provozovny
Bydliště zaměstnanců	Není k dispozici
Způsob dopravy zaměstnanců	Není k dispozici
Další informace	Česká společnost se sídlem v Praze
Poskytovatel informací	Vlastní pozorování

Zdroj: osobní rozhovory a vlastní pozorování

Ve třech případech nově vzniklých provozoven z pěti se jednalo o centrály mezinárodních firem pro Českou republiku. Všechny však zároveň disponovaly skladovými prostory, které jsou tak spojujícím prvkem pro naprostou většinu zaměstnavatelů v Nupakách. Celkem v pěti provozovnách uvedených v tabulce 5 pracuje necelých 100 zaměstnanců, přičemž významná část z nich jsou členové managementu nebo zastávají další pozice s požadavkem na vyšší míru kvalifikace. Většinově však nejspíše jde o skladové a manipulační práce. Fotografie vybraných provozoven je možné nalézt na obrázku 13.

Doprava zaměstnanců do zaměstnání je realizována dominantně osobními automobily. Hromadnou dopravu využívá pouze naprosté minimum zaměstnanců. Žádný z dotazovaných zaměstnavatelů dojížděku do zaměstnání neorganizuje. Dalším důležitým poznatkem, který byl zjištěn, je fakt, že pouze minimální podíl pracujících v dotazovaných provozovnách představují obyvatelé Nupak samotných. Většina zaměstnanců dojíždí z Prahy a jejího okolí, a to především z okolí blízkého Nupakům. Menší část zaměstnanců dojíždí i ze vzdálenějších sídel.

Největšími zaměstnavateli v obci prozatím zůstávají ti, kteří zde působí již delší dobu. Jedná se především o distributora mražených výrobků Noris Czech Republic,

distributora obalových materiálů Rajapack a expozituru zlínské firmy Tescoma. Dalším již drobnějším zaměstnavatelem na území obce je čerpací stanice Agip a několik pracovních příležitostí je vyhrazeno pro zaměstnance obecního úřadu a místní služebny Policie ČR. Do tabulky 5 nebyly zařazeny provozovny firem HANÁK NÁBYTEK a FOR BABY, jelikož v době terénního průzkumu zde pravděpodobně teprve probíhaly přípravy na otevření. Ve stejném objektu byly další dva oddíly k pronájmu. Jednalo se tak s velkou pravděpodobností o zcela nově vybudovaný areál. V obci se také aktuálně staví opticky dosti výrazný objekt na místě označeném na obrázku 11 číslem 14 (dále obrázek 13).

Obrázek 13 – Provozovny společností SPONA, ALCAR BOHEMIA a CZECH International a nově budovaný areál v obci Nupaky

Zdroj: vlastní snímky

6.5. Zhodnocení případové studie

Vývoj, který proběhl po roce 2001 v obci Nupaky, se do značné míry lišil od toho, který byl popsán v kapitole 4 a 5. V posledních přibližně osmi letech v obci vzrostl počet obyvatel více než sedmkrát. Naopak nárůst počtu pracovních příležitostí se s velkou pravděpodobností zpomalil. Vývoj byl svým způsobem zajímavý, jelikož dynamická komerční suburbanizace v 90. letech 20. století byla následována dynamickou rezidenční formou tohoto procesu na začátku třetího tisíciletí. Nutno zopakovat, že výstavba komerčních areálů v obci stále pokračuje, ale nárůst počtu

pracovních příležitostí již nemá dynamiku srovnatelnou s obdobím mezi lety 1991 a 2001.

Poměrně souhlasný s předchozím obdobím byl vývoj struktury pracovních příležitostí, kdy významný podíl vznikajících míst představovaly pozice v managementu a dalších oblastech s nutnou kvalifikací. Také dojížděkové proudy zůstaly s velkou pravděpodobností do značné míry zachovány. Největší význam si jistě udržela Praha. Podíly si mohly navýšit okolní obce, což však bez přesného číselného vyjádření nelze s určitostí říci. Dojíždějící v rámci Nupak dle tohoto šetření svůj podíl na počtu pracovních příležitostí nezvýšili. Je tak nutné zamítnout teorii o narůstající samostatnosti obce. Komerční sféra obce tak zůstala oddělena od té soukromé a pouze se potvrdily silné vazby s jádrem metropole. Bez dalších datových podkladů nelze s jistotou tvrdit, že noví obyvatelé Nupak majoritně pracují právě v Praze, ale tento fakt je možné předpokládat.

Komerční areály na území obce lze označit v naprosté většině za transitní. Nedochází zde k výrobě a zboží je zde pouze dočasně uskladněno před další distribucí. Jedná se navíc téměř výhradně o velkoobchody. Řada místních firem má svoje sídlo v rámci České republiky umístěno právě zde, díky čemuž je, jak bylo již zmíněno, generován výrazný podíl kvalifikovaných pracovních příležitostí.

Rozvoj Nupak probíhá do značné míry kontrolovaně dle územního plánu přijatého před téměř osmi lety. Na současný stav v obci má však tento fakt subjektivně kladný efekt, jelikož i přes rychlý nárůst počtu obyvatel se daří udržet přijatelné prostředí pro všechny rezidenty v obci. Navíc dochází k pozitivním změnám v infrastruktuře obce.

Budoucí vývoj je závislý na několika faktorech. Zcela jistě bude ovlivněn otevřením jižního úseku pražského okruhu, který obci zajistí ještě lepší dopravní dostupnost. Otázkou zůstává, zda-li již nebude spíše na úkor komfortu obyvatel obce. Dle aktuálního dění v obci je také možné říci, že výstavba komerčních areálů v obci bude i nadále s určitou intenzitou pokračovat a stejně tak i nadále poroste počet obyvatel. Dynamičtějšímu rozvoji dle názoru autora v současnosti brání především špatná kvalita komunikací spojujících Nupaky s okolními obcemi. Větší osamostatnění v rámci metropolitního areálu je v blízké budoucnosti nepravděpodobné, jelikož dosavadní vývoj tomuto faktu nikterak nenasvědčuje. Přesto se ale jedná o lokalitu s neustále rostoucím významem v rámci metropolitního areálu i mimo něj. Více v tomto směru napoví další sčítání lidu plánované na rok 2011.

7. Závěr

Během poměrně krátké etapy vývoje pražského metropolitního areálu probíhajícího mezi lety 1991 a 2001 v něm došlo k řadě výrazných změn. V mnoha obcích, které v období komunismu stagnovaly či upadaly, došlo během 90. let 20. století k rychlému rozvoji. Pouze velmi malá část obcí po roce 1991 populačně ztratila a v obcích migračně atraktivnějších, nacházejících se v blízkém okolí Prahy a velkokapacitních silničních komunikací směrem do Prahy, počet obyvatel výrazně rostl. Částečně odlišný vývoj však proběhl v distribuci pracovních příležitostí v zázemí Prahy. Jejich rozmístění bylo také významně ovlivněno geografickou polohou, avšak bylo mnohem výrazněji územně diferencováno s vyšší variabilitou průběhu v jednotlivých obcích. V řadě obcí proběhl pokles počtu pracovních příležitostí i o desítky procent, přičemž v dalších tento počet naopak násobně narostl. Pravděpodobně se zde projevil vliv trhu, který v rozvoji výrazně preferoval obce s dobrou dostupností pro zákazníky, dodávky zboží či zaměstnance, tedy především dopravně dobře obslužené. Z pohledu nárůstu počtu pracovních příležitostí je možné v pražském metropolitním areálu identifikovat několik oblastí, které nad ostatní výrazněji vystupovaly. K velkému nárůstu došlo především ve skupině obcí na jih a jihovýchod od Prahy, kde byly postaveny jedny z prvních nákupních, logistických a skladových areálů po pádu komunismu v Česku. Z této oblasti bylo také vybráno nejvíce obcí do analýzy změn ve struktuře pracovních příležitostí a dojížděcí do zaměstnání. Další významné koncentrace pracovních příležitostí již byly o poznání více roztroušeny po celém území metropolitního areálu. Na jeho jihovýchodě došlo ke vzniku poměrně rozsáhlého, avšak kompaktního území soustřeďujícího v současnosti velké množství ekonomických aktivit.

V patnácti obcích vybraných do analýzy metodikou zvolenou v kapitole 4 byl výrazně diferencován vývoj struktury pracovních příležitostí. Vybrané obce byly dle dynamiky změn a úrovně, na kterou se do roku 2001 posunuly, rozděleny do čtyř skupin. Velmi kladné změny proběhly především v obcích Nupaky a Dobřejovice, ve kterých došlo ke znatelnému posunu oproti původnímu stavu. Tyto dvě obce na svém

území v roce 2001 koncentrovaly vysoký podíl kvalifikovaných pracovních příležitostí. V Nupakách, sledovaných až do současnosti, byl trend nadprůměrného růstu kvalifikovaných pracovních příležitostí potvrzen i nadále. Vznikaly zde ve vysoké míře i republikové centrály řady firem poskytující vysoký podíl pozic v managementu a dalších kvalifikovaných pracovních příležitostech. Dynamických změn dosáhly také další obce, ale jejich výsledné hodnoty většinou nedosahovaly průměru. Zmínit je tak možné v kladném smyslu ještě obec Odolena Voda, která byla pracovištěm pro mnoho obyvatel již v roce 1991. Kvalifikované pracovní příležitosti tvořily mezi nově vznikajícími v obci významný podíl a výsledná úroveň byla i přes nižší dynamiku změn velmi nadprůměrná.

V několika sledovaných obcích došlo mezi lety 1991 a 2001 k negativní změně ve struktuře pracovních příležitostí. Jednalo se o obce Průhonice, Čestlice, Velké Přítočno a Hlavenec. V prvních třech případech šlo s velkou pravděpodobností o vliv prostorových neshod v rozmístění pracovních příležitostí, které potvrdila i následná analýza změn v dojížděci do zaměstnání. V těchto obcích za sledovanou vývojovou etapu klesl podíl vysokoškolsky vzdělaných dojíždějících a v obcích Velké Přítočno a Průhonice dokonce stoupl podíl zaměstnaných pouze se základním vzděláním. Na vině tohoto stavu byla především výstavba komerčních areálů poskytujících především hůře kvalifikované pracovní příležitosti.

Analýza změn v dojížděci do zaměstnání ve sledovaných obcích dále potvrdila hypotézu o zvyšující se provázanosti mezi jednotlivými elementy pražského metropolitního areálu a byly tak potvrzeny poznatky Hampla (2005). Ve všech případech sledovaných obcí došlo k navýšení podílu dojíždějících z jádra regionu, i když růst měl v různých lokalitách rozdílnou intenzitu. Nejvíce se vazby Prahy se zázemím zvýraznily na jihovýchodě metropolitního areálu a dále obecně v obcích v těsném okolí jádra. Se vzrůstající vzdáleností již intenzita vazeb postupně klesala, čemuž v řadě případů napomohla také přítomnost dalších center lokálního či regionálního významu. V obci Velké Přítočno se proto dojížděcké vazby s Prahou ani v jednom ze sledovaných let výrazně neprojeví. Na místo toho se zvýšila provázanost se sousedním městem Kladno. Obdobně na tom byla také obec Nelahozeves s městem Kralupy nad Vltavou. Poměrně výjimečným případem se ukázala být obec Odolena Voda, která si v podstatě zachovala podíly dojíždějících z roku 1991. Tento vývoj vypovídá o trvajícím vysokém významu místních ekonomických subjektů pro obyvatele Odolena Vody. Výrazně větší počet obcí, ze kterých byla realizována dojížděčka do

zaměstnání do sledovaných obcí, do jisté míry potvrdil hypotézu o rostoucí mobilitě zaměstnaných v pražském metropolitním areálu. Větší fragmentovanost v dojížděce je obecně způsobena nejspíše rychlým zvyšováním počtu automobilů v Česku. V pražském metropolitním areálu by tento trend měl být nejvýraznější, jelikož se v rámci Česka jedná o ekonomicky nejsilnější a nejrychleji rostoucí region (Čermák a kol. 2009).

Vliv analyzovaných obcí na jejich okolí ve sledovaném období je možné hodnotit jako zvyšující se. Všechny obce výběru zaznamenaly posun relativního salda dojížděky kladným směrem, přičemž tento fakt se prokázal být v úzké souvislosti s růstem počtu pracovních příležitostí na obyvatele obce. Některé z obcí, především potom Nupaky, Modletice a Čestlice, prokázaly dynamický nárůst vlivu, jelikož v 90. letech 20. století představovaly především významně komerčně suburbanizované lokality. V obci Nupaky, které byly následně podrobně sledovány v případové studii, byl tento trend potvrzen i nadále. Došlo zde ovšem také k rapidnímu nárůstu počtu obyvatel, jenž nakonec pravděpodobně přesáhl počet pracovních příležitostí. Dojížděkové vazby s Prahou, které byly již v roce 2001 velmi silné, do současnosti dále posílily. Pouze malý podíl pracujících v obci byl bydlištěm v Nupakách a významný podíl dojíždějících z Prahy zůstal pravděpodobně zachován, či se zvýšil.

Ze všech zmíněných faktů by již nyní nemělo být obtížné odpovědět na otázky položené v samotném úvodu práce, týkající se možného vzniku Edge Cities v pražském metropolitním areálu. Již v teoretické diskuzi v kapitole 3 bylo předesláno, že vznik jader, která by odpovídala definici konceptu Edge City, je v českých podmínkách nepravděpodobný. To se také v praktické části práce do jisté míry potvrdilo. Naopak bylo potvrzeno, že vazby mezi prvky v rámci metropolitního areálu Praha se posilují. V případové studii obce Nupaky, která vykazovala určité vhodné předpoklady pro prohlášení za nově vznikající jádro v zázemí, bylo zjištěno, že v obci se nenachází potřebné zázemí pro její obyvatele. I přesto, že v obci bylo po roce 1991 vygenerováno velké množství pracovních příležitostí a došlo v ní také k rozvoji rezidenční funkce, ji není možné označit za jádro. Nově vznikající koncentrací pracovních příležitostí však Nupaky bezesporu jsou.

Zajímavým průběhem prošla obec Odolena Voda, kterou je dle výsledků analýzy možné označit za samostatnou ve smyslu poskytování pracovních příležitostí pro vlastní obyvatele. Majoritní podíl zaměstnaných v obci jsou totiž její vlastní obyvatelé. Tato

obec však navazuje především na vývoj, který zde probíhal již za dob socialismu a proto se nejspíše nejedná o nově vznikající jádro. Tato obec, respektive město, je také příliš velkého rozsahu a její podrobnější analýza by zřejmě přesáhla možný rozsah této práce.

Metodika zvolená pro postup práce byla vybrána vhodně a díky ní bylo možné názorně popsat vybrané změny prostorové struktury probíhající v pražském metropolitním areálu. Závěrem je nutné dodat fakt týkající se datových zdrojů k této práci. Potřebné údaje pro ni je možné objektivně získat pouze při sčítání lidu, a proto jsou v této práci uváděny pouze změny proběhlé mezi lety 1991 a 2001. Z tohoto důvodu by mohlo být zavádějící z výsledků analýzy projektovat například další vývoj. Více informací přinese především další sčítání obyvatel plánované na rok 2011. Přesto je nepravděpodobné, že by v českých podmínkách v současné době vzniklo jádro podobných rozměrů a s obdobnými atributy, jako jsou americká Edge Cities. V Česku alespoň prozatím nedochází k procesům, které by měly za následek dezintegraci původního metropolitního areálu a vytváření nových jader výraznějšího významu v okolí původního centrálního města.

Sledování dalšího vývoje především v obcích Nupaky a Odolena Voda je vhodným tématem ke studiu vycházejícím z této práce.

Literatura:

AERO VODOCHODY (2008): Historie, dostupné z:

<http://www.aero.cz/cs/history.html>[cit. 2010 – 07 – 09].

BONTJE, M., BURDACK, J. (2005): Edge Cities, European-style: Examples from Paris and the Randstad. *Cities*, 22, č. 4, s. 317-330.

CÍLEK, V., KAŠÍK, M. (2007): *Nejistý plamen*. Dokořán, Praha, 191 s.

ČERMÁK, Z., HAMPL, M., MÜLLER, J. (2009): Současné tendence vývoje obyvatelstva metropolitních areálů v Česku: dochází k významnému obratu?. *Geografie – Sborník ČGS*, 114, č. 1, s. 37-51.

DIELEMAN, F., FALUDI, A. (1998): Polynucleated metropolitan regions in Northwest Europe: Theme of the special Issue. *European Planning Studies*, 6, č. 4, s. 365-378.

GARREAU, J. (1991): *Edge City: Life on the New Frontier*. Doubleday, New York, 548 s.

HAMPL, M. (2005): *Gegrafická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext*. Přírodovědecká fakulta UK, Praha, 147 s.

KARÁSEK, M. (1995): *Vymezení a proměny metropolitních areálů v transformačním období v Česku*. Diplomová práce. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK, Praha, 102 s.

MUSTERD, S., VAN ZELM, I. (2001): Polycentricity, Households and the Identity of Places. *Urban Studies*, 38, č. 4, s. 679-696.

OBEC NUPAKY (2010): *Firmy v Nupakách*, dostupné z:

<http://www.nupaky.info/firmy/firmy.html>[cit. 2010 – 08 – 12].

OBEC NUPAKY (2010): Územní plán obce Nupaky, dostupné z:
<http://www.nupaky.info/uplan/uplan.html>[cit. 2010 – 08 – 08].

OUŘEDNÍČEK, M., POSOVÁ, D. (2006): Suburbánní bydlení v Pražském městském regionu: etapy vývoje a prostorové rozmístění. In: Ouředníček, M. (ed.): Sociální geografie Pražského městského regionu. Univerzita Karlova v Praze, Praha, s. 96-113.

OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J., MACEŠKOVÁ, M., NOVÁK, J., PULDOVÁ, P., ROMPORTL, D., CHUMAN, T., ZELENDOVÁ, S., KUNCOVÁ, I. (2008): Suburbanizace.cz. Univerzita Karlova v Praze, Praha, 96 s.

SÝKORA, L., OUŘEDNÍČEK, M. (2007): Sprawling post-communist metropolis: commercial and residential suburbanisation in Prague and Brno, the Czech Republic. In: Razin, E., Dijst, M., Vázquez, C. (eds.): Employment Deconcentration in European Metropolitan Areas: Market Forces versus Planning Regulations. Dordrecht, Springer, s. 209-233.

Datové zdroje:

Česká republika od roku 1989 v číslech - Trh práce, ČSÚ, Praha, 2010 [online].

Dostupné z:

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989[cit. 2010 – 07 – 21].

Databáze demografických údajů za obce České republiky, ČSÚ, Praha, 2010 [online].

Dostupné z: http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm[cit. 2010 – 07 – 30].

Výsledky SLDB 1991, 2001, elektronická verze. ČSÚ, Praha.

Internetové odkazy:

Internetová aplikace: <http://www.mapy.cz>

Jízdní řády online: <http://www.idos.cz>

Přílohy

Příloha 1 – Obce pražského metropolitního areálu s více než 100 pracovními příležitostmi v roce 2001 a uvedenými vybranými ukazateli.....	71
Příloha 2 – Intenzita dojížděky a vyjížděky a relativní saldo dojížděky ve sledovaných obcích v roce 1991 a 2001	76

Příloha 1 – Obce pražského metropolitního areálu s více než 100 pracovními příležitostmi v roce 2001 a uvedenými vybranými ukazateli

Obec	Počet PP v roce 1991	Počet PP v roce 2001	Počet PP na obyvatele v roce 1991	Počet PP na obyvatele v roce 2001	Index změny počtu PP	Index změny počtu PP na obyvatele	Index změny počtu obyvatel
Babice	479	650	2,58	2,45	138,78	95,25	143,76
Beroun	11 564	10 128	0,64	0,57	89,57	89,30	98,96
Bojanovice	376	454	0,97	1,17	123,49	120,74	100,90
Bořanovice	101	184	0,25	0,39	186,32	156,92	117,15
Brandýs nad Labem-Stará Boleslav	7 948	7 623	0,51	0,49	98,09	97,24	99,52
Brandýsek	230	467	0,15	0,28	207,66	191,52	106,97
Braškov	42	148	0,05	0,17	360,39	323,86	109,79
Bratronice	152	136	0,21	0,18	91,51	83,52	108,09
Brázdim	120	155	0,22	0,26	132,10	114,65	113,68
Buštěhrad	621	718	0,27	0,31	118,25	114,11	102,24
Cvrčovice	48	121	0,08	0,21	257,81	252,08	100,90
Čelákovice	4 269	3 898	0,41	0,39	93,38	93,13	98,93
Černošice	859	1 166	0,20	0,25	138,82	126,33	108,42
Červený Újezd	217	232	0,28	0,30	109,34	107,19	100,64
Český Brod	3 817	3 273	0,54	0,49	87,70	90,00	96,14
Čestlice	62	923	0,15	2,25	1522,54	1470,55	102,15
Čisovice	145	119	0,24	0,17	83,93	69,41	119,31
Čtyřkoly	113	130	0,53	0,47	117,66	89,62	129,53
Davle	525	424	0,43	0,36	82,60	83,65	97,42
Dobrovíz	95	121	0,21	0,26	130,26	126,28	101,77
Dobřejovice	120	350	0,28	0,63	298,30	222,55	132,24
Dobřichovice	811	937	0,33	0,33	118,16	100,60	115,88
Dobříš	4 743	3 955	0,60	0,50	85,28	83,40	100,89
Doksy	158	170	0,14	0,16	110,04	108,78	99,80
Dolní Břežany	338	594	0,32	0,42	179,73	128,34	138,17
Družec	116	113	0,14	0,14	99,63	95,06	103,41
Dřísy	281	232	0,39	0,31	84,44	80,66	103,28
Hlavenec	89	218	0,32	0,69	250,51	214,71	115,11
Holubice	81	106	0,14	0,17	133,84	122,58	107,72
Horoměřice	470	660	0,29	0,33	143,62	114,24	124,03
Hostivice	1 281	1 518	0,32	0,33	121,19	103,54	115,48
Hostouň	173	219	0,18	0,24	129,47	130,30	98,03
Hovorčovice	179	259	0,18	0,26	147,98	141,50	103,18
Hradištko	406	416	0,36	0,33	104,79	92,79	111,43
Hřebeč	173	248	0,15	0,20	146,61	131,46	110,03
Hudlice	134	182	0,11	0,15	138,91	134,44	101,94
Husinec	1 086	804	1,33	0,94	75,72	70,65	105,74
Hýskov	425	290	0,36	0,23	69,79	65,81	104,63
Chrášťany	182	171	0,31	0,28	96,09	90,46	104,80
Chrášťany	431	503	0,81	0,94	119,36	115,18	102,24
Chrustenice	165	168	0,27	0,27	104,13	98,86	103,92
Chyňava	403	270	0,28	0,18	68,52	65,10	103,84
Chýně	393	404	0,72	0,63	105,14	87,40	118,68

Obec	Počet PP v roce 1991	Počet PP v roce 2001	Počet PP na obyvatele v roce 1991	Počet PP na obyvatele v roce 2001	Index změny počtu PP	Index změny počtu PP na obyvatele	Index změny počtu obyvatel
Jedomělice	58	108	0,17	0,33	190,44	187,89	100,00
Jeneč	495	474	0,47	0,44	97,93	93,97	102,83
Jenštejn	191	149	0,39	0,29	79,78	74,81	105,22
Jesenice	559	1 244	0,32	0,51	227,60	161,53	139,01
Jevany	212	162	0,46	0,35	78,15	75,92	101,56
Jílové u Prahy	1 941	1 472	0,59	0,44	77,56	73,84	103,64
Jíloviště	291	299	0,65	0,50	105,08	76,25	135,97
Jinočany	104	289	0,13	0,36	284,20	268,85	104,29
Jirny	207	623	0,16	0,46	307,81	292,00	104,00
Kačice	246	223	0,24	0,20	92,71	82,53	110,83
Kamenice	998	1 155	0,44	0,41	118,36	92,69	125,98
Kamenné Žehrovice	435	358	0,28	0,23	84,17	80,30	103,41
Kamenný Přívoz	223	218	0,20	0,20	99,98	99,28	99,36
Káraný	253	252	0,56	0,55	101,87	98,51	102,02
Karlštejn	526	419	0,64	0,56	81,47	86,89	92,50
Kladno	43 239	31 681	0,60	0,44	74,93	73,17	101,04
Klecany	740	785	0,38	0,40	108,49	103,34	103,58
Klíčany	293	384	1,02	1,28	134,04	125,40	105,46
Klobuky	245	149	0,25	0,15	62,20	59,60	102,96
Klučov	156	145	0,19	0,19	95,06	101,75	92,17
Kněževes	247	272	0,45	0,51	112,62	113,63	97,78
Knovíz	70	101	0,15	0,20	147,57	127,76	113,96
Kojetice	120	173	0,19	0,27	147,44	145,08	100,27
Koleč	116	107	0,23	0,20	94,34	86,33	107,81
Kostelec nad Černými Lesy	1 573	1 553	0,49	0,48	100,97	96,28	103,47
Kostelec nad Labem	1 040	1 150	0,36	0,38	113,09	106,73	104,54
Kostelní Hlavno	132	115	0,40	0,32	89,10	79,80	110,16
Kounice	203	187	0,21	0,20	94,21	92,60	100,37
Kozojedy	83	116	0,16	0,23	142,94	139,21	101,30
Kralupy nad Vltavou	10 006	9 374	0,56	0,53	95,81	95,26	99,24
Králův Dvůr	4 432	2 804	0,79	0,50	64,71	63,44	100,63
Kunice	152	260	0,29	0,45	174,94	153,68	112,31
Kyšice	47	184	0,10	0,33	400,39	340,55	116,00
Kytín	46	112	0,21	0,34	249,01	162,81	150,90
Lány	549	590	0,34	0,37	109,91	107,87	100,53
Lázně Toušeň	394	303	0,40	0,30	78,65	74,54	104,10
Ledce	161	134	0,29	0,29	85,12	98,62	85,15
Lety	80	295	0,12	0,38	377,13	305,55	121,77
Libčice nad Vltavou	1 249	1 190	0,42	0,36	97,44	85,73	112,14
Libeň	98	145	0,17	0,21	151,32	121,91	122,46
Líbeznice	495	530	0,41	0,40	109,50	96,97	111,41
Libiš	144	338	0,08	0,19	240,06	227,45	104,13
Libušín	1 988	1 415	0,85	0,56	72,79	66,15	108,57
Líšnice	54	104	0,19	0,31	196,97	161,82	120,09
Líteň	358	348	0,38	0,36	99,42	94,58	103,71
Loděnice	1 298	1 221	0,84	0,79	96,21	93,89	101,10
Louňovice	46	115	0,12	0,30	255,68	243,52	103,59

Obec	Počet PP v roce 1991	Počet PP v roce 2001	Počet PP na obyvatele v roce 1991	Počet PP na obyvatele v roce 2001	Index změny počtu PP	Index změny počtu PP na obyvatele	Index změny počtu obyvatel
Lysá nad Labem	3 000	2 870	0,36	0,35	97,84	97,78	98,72
Malá Hraštice	77	125	0,13	0,19	166,03	144,14	113,64
Měchenice	76	137	0,15	0,23	184,36	158,64	114,65
Měšice	752	400	0,82	0,41	54,40	49,97	107,40
Milovice	614	1 344	0,46	0,32	223,87	69,05	319,85
Mirošovice	201	270	0,26	0,33	137,38	127,78	106,08
Mnichovice	582	707	0,29	0,33	124,24	110,66	110,77
Mníšek pod Brdy	2 309	1 513	0,58	0,37	67,02	62,66	105,52
Modletice	361	612	1,00	1,66	173,38	165,84	103,14
Mochov	717	501	0,80	0,59	71,46	73,23	96,29
Mokrovraty	97	123	0,18	0,22	129,69	122,52	104,43
Mořina	565	332	0,97	0,55	60,10	57,19	103,67
Mratín	100	182	0,19	0,32	186,14	172,08	106,72
Mšec	290	206	0,36	0,25	72,65	70,17	102,15
Mukařov	301	480	0,30	0,38	163,09	126,13	127,57
Nehvizdy	295	581	0,36	0,69	201,43	192,29	103,35
Nelahozeves	660	1 034	0,54	0,82	160,23	150,48	105,05
Neratovice	9 100	7 102	0,58	0,43	79,82	74,56	105,61
Nižbor	563	523	0,39	0,35	95,01	89,09	105,21
Nová Ves	254	240	0,32	0,29	96,64	92,41	103,17
Nová Ves pod Pleší	375	328	0,56	0,45	89,45	80,47	109,68
Nové Strašecí	2 611	1 835	0,52	0,36	71,88	69,25	102,40
Nový Knín	606	541	0,35	0,31	91,30	88,45	101,84
Nučice	375	316	0,41	0,34	86,18	83,07	102,35
Nupaky	9	327	0,11	3,44	3715,91	3097,89	118,34
Obříství	230	240	0,25	0,26	106,72	104,01	101,23
Odolena Voda	1 421	2 219	0,34	0,51	159,71	150,67	104,58
Okrouhlo	55	126	0,15	0,27	234,30	181,12	127,63
Ondřejov	422	412	0,39	0,38	99,85	98,44	100,07
Ořech	48	173	0,10	0,28	368,61	283,60	128,23
Ostrá	72	163	0,19	0,46	231,53	244,88	93,28
Otročiněves	278	155	0,63	0,35	57,02	56,65	99,31
Otovice	271	144	0,38	0,20	54,34	54,19	98,93
Panenské Břežany	256	196	0,59	0,39	78,30	65,91	117,21
Pchery	354	318	0,21	0,19	91,87	87,78	103,26
Pletený Újezd	22	170	0,06	0,43	790,29	776,61	100,40
Pohoří	91	106	0,57	0,63	119,13	111,60	105,32
Poříčany	296	291	0,23	0,24	100,55	102,76	96,54
Praha	741 264	734 724	0,61	0,62	101,37	101,98	98,07
Průhonice	958	2 165	0,60	1,13	231,13	186,93	121,98
Předboj	111	119	0,35	0,42	109,64	118,99	90,91
Předměřice nad Jizerou	248	196	0,39	0,33	80,83	83,00	96,08
Přerov nad Labem	393	289	0,38	0,28	75,21	72,62	102,18
Přezletice	65	186	0,10	0,25	292,66	244,56	118,06
Psáry	341	565	0,26	0,32	169,45	121,78	137,29
Pyšely	254	237	0,23	0,20	95,43	87,50	107,59
Radonice	71	284	0,13	0,51	409,09	388,57	103,87

Obec	Počet PP v roce 1991	Počet PP v roce 2001	Počet PP na obyvatele v roce 1991	Počet PP na obyvatele v roce 2001	Index změny počtu PP	Index změny počtu PP na obyvatele	Index změny počtu obyvatel
Rosovice	184	195	0,26	0,27	108,39	102,22	104,61
Roztoky	1 660	1 871	0,29	0,32	115,27	112,59	101,01
Rudná	825	2 681	0,29	0,88	332,36	301,99	108,58
Rynholec	328	207	0,53	0,30	64,54	56,57	112,56
Řevnice	980	957	0,33	0,32	99,87	96,71	101,89
Říčany	5 119	6 068	0,48	0,55	121,23	115,38	103,67
Řitka	150	155	0,34	0,26	105,68	76,16	136,91
Semice	287	372	0,35	0,41	132,56	114,74	113,98
Senohraby	283	294	0,30	0,32	106,25	107,52	97,50
Sibřina	143	201	0,31	0,42	143,75	134,93	105,12
Slaný	10 480	8 356	0,69	0,54	81,54	79,42	101,31
Slapy	284	315	0,48	0,49	113,44	102,80	108,87
Smečno	376	415	0,23	0,23	112,88	101,04	110,22
Sojovice	163	156	0,43	0,38	97,88	87,88	109,88
Srbsko	95	131	0,22	0,28	141,03	131,91	105,48
Stará Huť	201	241	0,19	0,21	122,63	112,68	107,37
Starý Vestec	57	105	0,33	0,70	188,40	211,41	87,92
Statenice	94	186	0,18	0,28	202,37	156,15	127,86
Stochov	1 088	1 103	0,20	0,20	103,68	101,66	100,62
Strančice	465	490	0,33	0,34	107,77	103,21	103,02
Stratov	166	121	0,44	0,30	74,55	68,74	106,99
Struhařov	70	105	0,15	0,20	153,41	134,80	112,28
Středokluky	454	342	0,55	0,40	77,04	73,30	103,70
Sulice	61	148	0,12	0,21	248,14	170,53	143,56
Světlce	245	194	0,48	0,30	80,98	61,63	129,65
Svojetice	31	102	0,09	0,25	336,51	265,94	124,84
Šestajovice	324	287	0,32	0,23	90,59	71,27	125,41
Škvorec	149	219	0,17	0,24	150,32	138,29	107,24
Štěchovice	525	642	0,39	0,48	125,06	124,23	99,33
Tachlovice	131	154	0,24	0,29	120,23	124,49	95,29
Tismice	173	111	0,45	0,29	65,62	63,50	101,96
Tišice	480	330	0,36	0,24	70,31	66,77	103,90
Tmaň	664	425	0,75	0,50	65,46	66,18	97,58
Třebotov	245	248	0,26	0,25	103,53	96,15	106,22
Tuchlovice	2 243	914	1,14	0,42	41,68	36,92	111,35
Tuchoměřice	180	282	0,19	0,28	160,23	145,55	108,61
Tuklaty	75	135	0,11	0,20	184,09	182,10	99,74
Tursko	212	158	0,43	0,33	76,22	77,48	97,05
Úholičky	78	114	0,17	0,23	149,48	134,87	109,35
Úhonice	151	119	0,19	0,14	80,60	73,71	107,88
Únětice	62	135	0,15	0,29	222,69	200,66	109,49
Unhošť	1 147	1 159	0,33	0,32	103,34	99,55	102,42
Úvaly	1 200	1 393	0,26	0,30	118,72	113,37	103,31
Úžice	215	231	0,27	0,30	109,88	110,50	98,11
Veleň	227	169	0,30	0,22	76,14	71,59	104,94
Velká Dobrá	120	325	0,12	0,30	276,99	252,31	108,31
Velké Popovice	738	715	0,43	0,40	99,09	92,58	105,60
Velké Přílepy	527	375	0,62	0,39	72,77	63,34	113,35

Obec	Počet PP v roce 1991	Počet PP v roce 2001	Počet PP na obyvatele v roce 1991	Počet PP na obyvatele v roce 2001	Index změny počtu PP	Index změny počtu PP na obyvatele	Index změny počtu obyvatel
Velké Přítočno	82	368	0,12	0,47	458,98	384,59	117,74
Veltrusy	603	503	0,40	0,32	85,31	79,91	105,34
Velvary	1 333	1 273	0,47	0,43	97,67	92,57	104,09
Vestec	422	910	1,14	1,21	220,54	105,81	205,63
Vinařice	1 016	651	0,59	0,38	65,53	65,09	99,33
Vitice	280	192	0,30	0,20	70,13	68,50	101,01
Vodochody	2 176	645	5,08	1,41	30,32	27,82	107,50
Vraňany	362	261	0,47	0,30	73,74	64,70	112,45
Vrané nad Vltavou	475	470	0,30	0,27	101,20	88,06	113,38
Vraný	317	222	0,43	0,31	71,62	71,48	98,86
Vráž	130	143	0,17	0,17	112,50	98,69	112,46
Všenory	192	351	0,14	0,25	186,97	175,82	104,92
Vysoký Újezd	124	122	0,24	0,24	100,62	99,72	99,55
Vyšehořovice	184	135	0,36	0,25	75,04	68,95	107,37
Zadní Třeboň	101	111	0,19	0,20	112,40	107,71	102,95
Zápy	155	240	0,28	0,40	158,36	143,63	108,78
Záryby	126	143	0,20	0,22	116,07	110,90	103,26
Zbuzany	101	160	0,18	0,25	162,02	141,03	113,34
Zdiby	483	468	0,50	0,42	99,10	84,08	116,28
Zdice	1 855	1 468	0,50	0,38	80,94	76,89	103,86
Zeleneč	379	412	0,28	0,29	111,18	105,38	104,09
Zlatníky	134	316	0,17	0,35	241,18	202,58	117,46
Zlonice	1 068	657	0,54	0,30	62,91	55,19	112,46
Zvole	255	323	0,46	0,37	129,55	80,51	158,74
Zvoleněves	302	230	0,37	0,29	77,89	77,58	99,06
Žilina	46	120	0,07	0,17	266,80	242,37	108,60
Žižice	288	194	0,57	0,38	68,89	65,80	103,30

Zdroj: Vlastní výpočty, Karásek 2009, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001

Poznámka: pracovní příležitosti uváděny pod zkratkou PP; uváděné indexy změn jsou za období 1991 až 2001

Příloha 2 – Intenzita dojížd'ky a vyjížd'ky a relativní saldo dojížd'ky ve sledovaných obcích v roce 1991 a 2001

Název obce	1991			2001		
	Intenzita dojížd'ky	Intenzita vyjížd'ky	Relativní saldo dojížd'ky	Intenzita dojížd'ky	Intenzita vyjížd'ky	Relativní saldo dojížd'ky
Čestlice	0,14	0,91	-0,76	4,34	0,92	3,42
Dobřejovice	0,28	0,76	-0,48	0,90	0,89	0,01
Hlavenec	0,28	0,69	-0,41	1,11	0,90	0,22
Jesenice	0,35	0,81	-0,46	0,72	0,86	-0,14
Jirny	0,06	0,79	-0,73	0,70	0,82	-0,13
Modletice	1,23	0,38	0,85	2,68	0,65	2,02
Nehvizdy	0,34	0,71	-0,37	1,05	0,77	0,28
Nelahozeves	0,69	0,66	0,03	1,41	0,74	0,67
Nupaky	0,05	0,86	-0,81	9,18	0,85	8,33
Odolena Voda	0,31	0,76	-0,46	0,53	0,64	-0,11
Průhonice	0,58	0,53	0,05	1,76	0,64	1,12
Radonice	0,06	0,89	-0,83	0,86	0,94	-0,09
Rudná	0,26	0,75	-0,49	1,58	0,77	0,82
Velké Přítočno	0,12	0,91	-0,79	0,77	0,91	-0,14
Vestec	1,75	0,69	1,07	1,93	0,80	1,12

Zdroj: Vlastní výpočty, publikace ze Sčítání lidu, domů a bytů 1991 a 2001